

Mari Susanna Raninen

ILTARUSKON JALOKIVET
Uniikkivaatemallisto iäkkäille naisille

Opinnäytetyö
Muotoilun koulutusohjelma

Toukokuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 18.05.2011				
Tekijä(t) Mari Susanna Raninen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Muotoilun koulutusohjelma				
Nimeke Iltaruskon jalokivet – Uniikkivaatemallisto iäkkäille naisille					
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli suunnitella ja valmistaa näyttäviä juhla-vaatteita ikääntyneille naisille. Yli 65-vuotiailla naisilla on usein ongelmia löytää istuvia ja yksilöllisiä vaatteita itselleen. Halusinkin omilla suunnittelutaidoillani ja osaamisellani tuoda ratkaisuja näihin ongelmiin</p> <p>Suunnitteluprosessiani kuvaamaan valitsin Lambin ja Kallalin(1992) vaatesuunnittelun kehysmallin, jossa suunnittelu etenee kuuden eri vaiheen kautta. Nämä vaiheet ovat <i>ongelman tunnistaminen, alustavat ideat, suunnitelman hiominen, prototyypin kehittäminen, arviointi ja toimeenpano</i>. Tämän kehysmallin olennainen osa on FEA-malli, jonka avulla pyritään selvittämään tarkasti kohderyhmän tarpeet ja mieltymykset.</p> <p>Ennen varsinaisen suunnittelutyön aloittamista keräsin tietoa iäkkäiden naisten elämäntyyleistä ja kulutustottumuksista. Inspiraation lähteeksi ja malliston teemaksi valitsin jalokivet. Kokosin alustavia ideoitani kollaaseihin, minkä jälkeen lähdin kehittämään luonnoksia malleista. Lopullisten luonnosten pohjalta valmistin malleista prototyypit. Tein myös useita kokeiluja erilaisista materiaaleista ennen varsinaista valmistusvaihetta. Lopulliseen mallistoon sisältyi kolme asua: kaksi pitkää leninkiä sekä pitkä, väljä juh-lajakku.</p> <p>Selvittääkseni kohderyhmän mielipiteitä mallistostani, järjestin kaksi erillistä arviointitilaisuutta. Arviointiin osallistui 66–81-vuotiaita naisia. Malliston asut olivat esillä mallinukkien päällä ja arviointi tapahtui vapaamuotoisen keskustelun ja kommentoinnin kautta. Annettu palaute oli pääosin positiivista ja olin myös itse tyytyväinen mallistoon. Mielestäni opinnäytetyö kokonaisuudessaan oli haastava ja monimuotoinen prosessi, josta suoriuduin kuitenkin hyvin. Sain työskentelyyni myös itsevarmuutta ja uusia valmiuksia toimia tulevaisuudessa vaatesuunnittelijana.</p>					
Asiasanat (avainsanat) Vaatetus suunnittelu, mallisto, uniikkivaate, ikäihmiset, juhla-vaate, ikääntyminen					
Sivumäärä 66 s. + Liitteet 3 s.	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">Kieli</td> <td style="width: 33%;">URN</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Suomi</td> <td></td> </tr> </table>	Kieli	URN	Suomi	
Kieli	URN				
Suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä)					
Ohjaavan opettajan nimi Kauppi Ilona Kivimäki Satu	Opinnäytetyön toimeksiantaja				

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 18.05.2011	
Author(s) Mari Susanna Raninen		Degree programme and option Degree Programme in Design Fashion Design	
Name of the bachelor's thesis Jewels of sunset – Evening wear collection for elderly women			
Abstract <p>The aim of my Bachelor's thesis was to design and manufacture evening wear for elderly women. Women over 65 often have problems of finding fitting and individual clothes for themselves. I wanted to find solutions to these problems with my design skills and knowhow.</p> <p>To describe the design process I chose the Framework for Apparel Design created by Jane M. Lamb and M. Jo Kallal (1992). In this framework design proceeds through six stages: Problem identification, Preliminary ideas, Design refinement, Prototype Development, Evaluation and Implementation. An essential part of this framework is the FEA-model, which aids in analysing specific needs and preferences of the target group.</p> <p>Before the designing could begin, I examined the lifestyle and consumer behaviour of my target group. As a source of inspiration I chose jewels, which I also set as the theme of my collection. I compiled my preliminary ideas using collages and after that I began to draw sketches. Based on the final sketches, I manufactured prototypes of the garments. The final collection included three garments: two long gowns and a loose evening jacket.</p> <p>To survey the target user's opinions on my collection, I organised two separate evaluations. The women who took part in the evaluation were aged 66-81. I dressed the garments on mannequins to present them to the participants. The evaluation occurred through informal conversation and commentary. The feedback was mainly positive and I was also content with the collection. As a whole the Bachelor's thesis was a challenging and diverse process but I think I managed it well. I also gained self-confidence and competence as a designer.</p>			
Subject headings, (keywords) Fashion design, Collection, Elderly women, Evening wear			
Pages 66 pgs + appendices 3 pgs	Language Finnish	URN	
Remarks, notes on appendices			
Tutor Kauppi Ilona Kivimäki Satu		Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VAATETUSSUUNNITTELUN KEHYSMALLI.....	2
3	SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT.....	4
3.1	Kohderyhmä	4
3.2	Nykyajan seniorit.....	6
3.3	Iäkkäiden pukeutumiseen liittyviä ongelmia	8
3.4	Suunnittelutyön reunaehdot	11
4	SUUNNITTELUPROSESSIN KULKU	17
4.1	Alustavat ideat	17
4.1.1	Ideakollaasit	18
4.1.2	Materiaalit	22
4.1.3	Luonnokset.....	23
4.2	Suunnitelman hiominen	26
4.3	Jatkokehitykseen valitut mallit	28
4.4	Kokeilut ja mallien kehittäminen	31
4.5	Prototyypit	34
4.6	Lopullinen materiaalien valinta	45
4.7	Valmistus	48
5	VALMIIN MALLISTON ARVIOINTI.....	53
5.1	Arviointitilaisuudet	53
5.2	Yksittäisten mallien arviointi.....	56
5.3	Malliston arviointia kokonaisuutena.....	60
6	POHDINTA	64
	LÄHTEET	

LIITTEET

- 1 Yksisivuinen liite
- 2 Monisivuinen liite

1 JOHDANTO

Minua on aina kiinnostanut vaatesuunnittelun käyttäjälähtöinen näkökulma. Mielekkäimmältä suunnittelu tuntuu silloin, kun sen lähtökohtana on käyttäjän selkeä tarve saada itselleen sopiva ja omaa makua miellyttävä vaate. Toisaalta hyvin suunniteltua vaatetta ei voi mielestäni syntyä pelkästään käyttäjän tarpeista ja toiveista. Hyvän suunnittelun merkitys korostuu siinä, miten käyttäjän näkemykset ja tarpeet sekä suunnittelijan näkemykset ja ammattitaito sulautuvat hyväksi ja toimivaksi tuotteeksi.

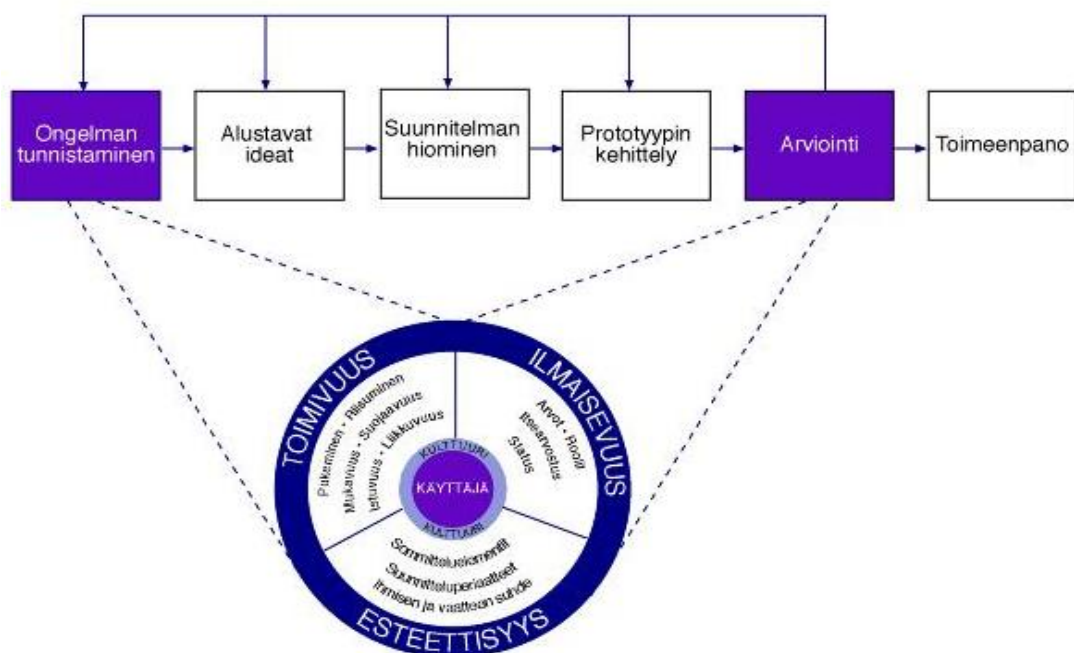
Vaatesuunnittelun opiskelujen ohella olen tehnyt pienempiä ompelutöitä iäkkäämmälle tuttavalleni. Kuten monet hänen ikäisensä nykypäivänä, hän elää hyvin aktiivista elämää, johon liittyy monenlaisia juhlavia tilaisuuksia kuten erilaisten järjestöjen juhlia ja muita merkkipäiviä. Hän on aina ollut persoonallinen pukeutuja, joka haluaisi myös ikääntyessään käyttää itsensä näköisiä ja hänen vartalolleen istuvia vaatteita, mutta niitä on erittäin vaikea löytää kaupoista. Samoista ongelmista kuulin usein myös ollessani opiskeluun liittyvässä harjoittelussa kajaanilaisessa tilausompelimossa. Eri-tyisesti iäkkäämpiä naisasiakkaita ompelimossa riitti, sillä he eivät saaneet kaupasta haluamaansa. Näiden havaintojen pohjalta päätin lähteä opinnäytteessäni selvittämään, millaisille vaatteille ja suunnittelullisille ratkaisuille iäkkäillä kuluttajilla voisi olla tarvetta nykypäivänä.

Suunnitelmissani on lähitulevaisuudessa aloitella pienimuotoista yritystoimintaa mitatilausvaatteiden suunnittelijana ja valmistajana ja halusin, että myös opinnäytteeni jollakin lailla kytkeytyisi tulevaan yritystoimintaan. Uskoisin, että juuri iäkkäämmät naiset muodostavat suuren osan tulevaa asiakaskuntaani, joten olisikin luontevaa opinnäytetyölläni herättää juuri näiden kuluttajien huomio. Syntyikin idea juhlavasta uniikkivaatemallistosta iäkkäille naisille. Tarkoitukseni ei olisi niinkään suunnitella kaupallisia, myytäviä tuotteita, vaan malliston kautta esitellä omaa osaamistani ja persoonallista tyyliäni. Juhlavaatteisiin olisikin mahdollista tehdä hyvin näyttäviä ja keikeilullisia ratkaisuja ja yksityiskohtia, jotka voisivat arkivaatteita tehokkaammin kiinnittää kuluttajien ja mahdollisesti jopa median huomion. Tavoitteeni onkin siis käyttää mallistoa tulevan yritystoiminnan markkinointivälineenä.

Opinnäytetyöni rakenne noudattelee Lambin ja Kallalin (1992) kehittämää vaatesuunnittelun kehysmallia (kuvio 1). Lähdekirjallisuuden avulla keräsin tietoa iäkkäiden nykyisestä elämäntyylistä, kulutustottumuksista, arvoista, tarpeista ja mieltymyksistä, mikä muodostaakin opinnäytteeni tietoperustan. Valmiista mallistosta pyydän palautetta ja arviointia tavallisilta iäkkäiltä kuluttajilta. Tavoitteeni olikin valmiin malliston lopullista arviointia varten järjestää ainakin kaksi erillistä arviointitilaisuutta, joissa kohderyhmän edustajat voivat antaa mallistosta palautetta joko suullisesti tai kirjallisesti.

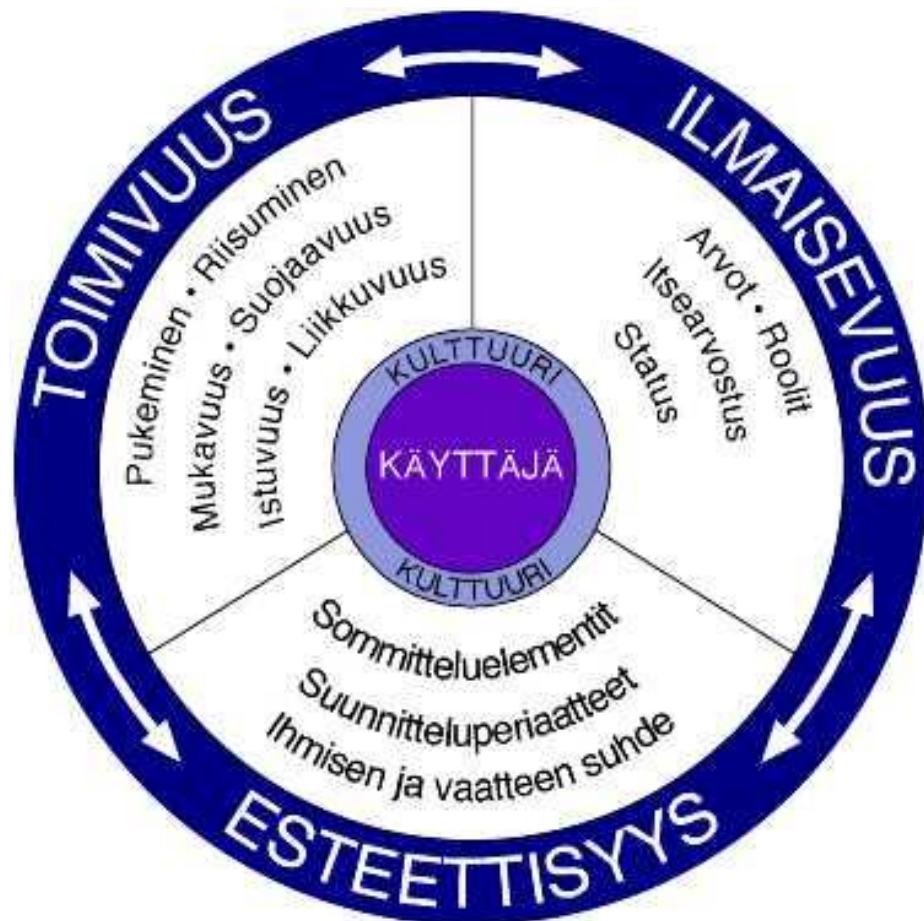
2 VAATETUSSUUNNITTELUN KEHYSMALLI

Suunnitteluprosessin rungoksi ja tueksi valitsin Lambin ja Kallalin (1992) kehittämän vaatesuunnittelun kehysmallin. (kuvio 1) Kehysmallin tarkoitus on kuvata suunnittelutyön etenemistä loogisesti ja selventää suunnittelijan tekemiä ratkaisuja. Tässä mallissa prosessi on jaettu kuuteen, toisiaan seuraavaan vaiheeseen, joiden kautta käyn läpi omaa suunnittelutyötäni. Vaatetussuunnittelun kehysmalliin liittyy myös olennaisesti FEA-malli (Lamb ja Kallal 1992), johon suunnittelun päämääriä peilataan prosessin eri vaiheissa. Sen keskiössä on vaatteen käyttäjä, jonka tarpeita tutkimalla on kerätty erilaisia valmiin vaatteen kriteereitä. Näillä kriteereillä pyritään vastaamaan *toiminnallisuuden, ilmaisevuuden ja esteettisyyden* tarpeisiin.

KUVIO 1. Vaatesuunnittelun kehysmalli. Lamb ja Kallal 1992. Suomennos Koskennurmi-Sivonen.

Lambin ja Kallalin (1992, 42) vaatesuunnittelun kehysmalli on kehitetty erityisesti kuvaamaan teollista sarjatuotannon prosessia, mutta se on helposti sovellettavissa myös muunlaisiin suunnitteluprosesseihin. Mallissa on kuusi vaihetta ja se etenee kronologisesti ongelman tunnistamisesta näiden vaiheiden kautta suunnitelman toimeenpanoon. Vaiheet ovat *ongelman tunnistaminen*, *alustavat ideat*, *suunnitelman hiominen*, *prototyypin valmistus*, *arviointi* ja *toimeenpanovaihe*. Suunnittelutyö voidaan myös ajatella eräänlaisena ongelmanratkaisuprosessina, jossa suunnittelija ratkaisee tietyn käyttäjän tai ryhmän vaatetukseen liittyviä ongelmia. Esimerkiksi iäkkäiden henkilöiden pukeutumiseen liittyviä ongelmia ovat usein vaatteiden huono istuvuus tai pukemisen hankaluus. On kuitenkin aina syytä muistaa, että ongelmat ovat aina vaatteessa, eivät käyttäjässä ja vaatesuunnittelun keinoin näitä ongelmia voidaan lievittää (Hälinen 1999, 27).

KUVIO 2. FEA-malli. (Lamb ja Kallal 1992.) Suomennos Koskennurmi-Sivonen.

Vaatesuunnittelun kehysmalliin liittyy myös olennaisesti FEA-malli (kuvio 2) eli käyttäjälähtöisen suunnittelun malli, johon prosessia peilataan sen eri vaiheissa. Lamb

ja Kallal(1992, 42) kehittivät FEA-mallin erityisryhmien vaatesuunnittelun tarpeisiin. Erityisryhmillä tarkoitetaan tässä yhteydessä kuluttajia, joille normaalisti mitoitettut ja kaavoitetut vaatteet eivät esimerkiksi fyysisen poikkeavuuden vuoksi sovellu. Lamb ja Kallal halusivat osoittaa, että pelkästään toiminnallisesta näkökulmasta suunnitellut vaatteet eivät miellytä käyttäjiä eivätkä näin ollen täytä hyvän vaatesuunnittelun kriteerejä. Hyvässä vaatteessa on aina otettava huomioon myös vaateen ulkonäkö ja se, mitä vaatteella halutaan viestiä. Lambin ja Kallalin korostivat näiden kolmen käsitteen, *toiminnallisuuden, ilmaisevuuden ja esteettisyyden*, tasapainoon saattamista käyttäjän tarpeisiin nähden.

Suunnittelu lähtee alusta asti käyttäjästä eli yksittäisestä henkilöstä tai kohderyhmästä, jolle vaatetta suunnitellaan. Käyttäjä pyritään profiloimaan mahdollisimman tarkkaan ennen varsinaisen suunnittelun aloittamista, jotta saadaan selville tämän todelliset tarpeet ja mieltymykset. Suunnittelussa on myös aina otettava huomioon kulttuuri, jonka vaikutuspiirissä käyttäjä toimii. Kulttuuri ei välttämättä tarkoita maantieteelliseen sijaan liittyvää sosiaalista rakennetta, vaan sillä voidaan tarkoittaa tässä mallissa esimerkiksi erilaisiin elämäntapoihin tai harrastuksiin liittyviä vaikutteita ja asenteita. Kulttuuri siis vaikuttaa siihen mitä käyttäjä pitää soveliaana, hyväksyttävänä ja haluttuna. (Lamb ja Kallal 1992, 43.)

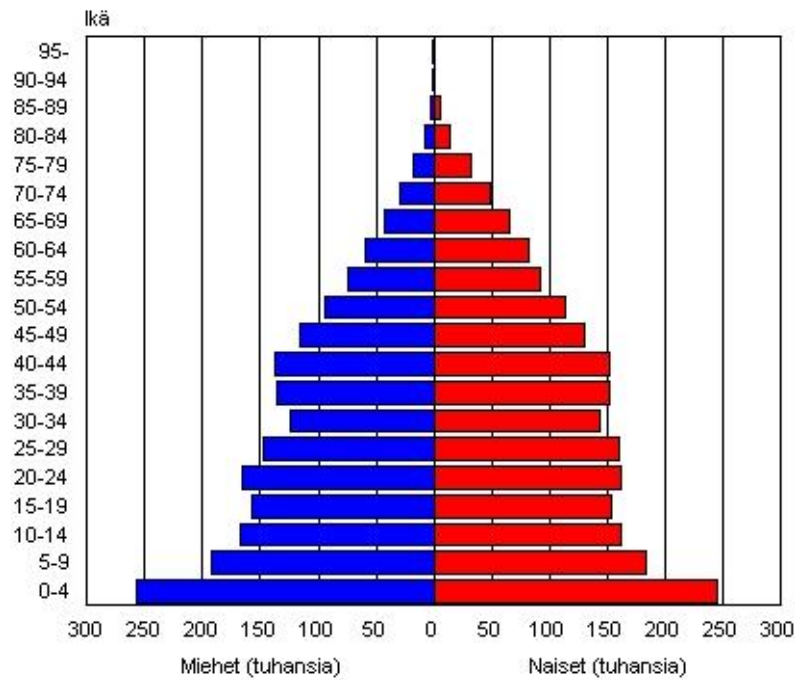
Itse koen, että oma suunnittelutyöni lähti olemassa olevasta tarpeesta. Nykyajan iäkkäillä kuluttajilla on selvästi vaikeuksia löytää oman tyyllisiä, ikääntyvälle vartalolle istuvia vaatteita. Minun tuli oman asiantuntemukseni ja kykyjeni pohjalta määrittää ja selkeyttää tarvetta ja kehittää siihen toimiva ratkaisu. Oman prosessini lähtökohdat noudattelevat siis melko tarkkaan Lambin ja Kallalin kehysmallin ensimmäistä eli *ongelman tunnistamisvaihetta*.

3 SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

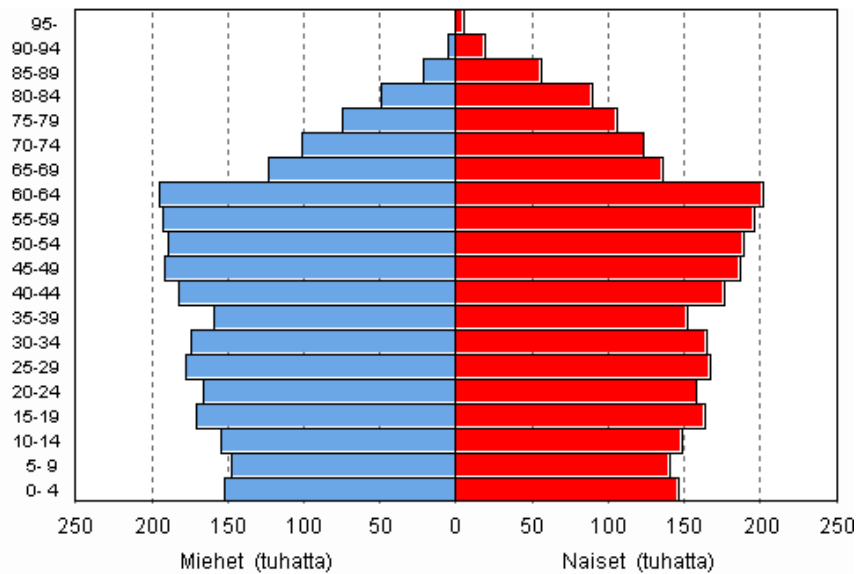
3.1 Kohderyhmä

Yhä suurempi osa suomalaisväestöstä on yli 65-vuotiaita. Vuonna 2009 heitä oli 17 prosenttia väestöstä ja määrän ennakoitaan kasvavan 27 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä (Tilastokeskus 2009). Tämän voi havaita hyvin vertaamalla suomalaisen

väestön ikäpyramideja vuosilta 1950 ja 2009. (kuviot 3 ja 4) Kuviosta voi myös havaita, että iäkkäiden elinajanodote on kasvanut huomattavasti.

KUVIO 3. Suomen väestö iän mukaan 1950-luvulla. (Tilastokeskus 2009)

KUVIO 4. Suomen väestö iän mukaan 31.12.2009 (Tilastokeskus 2009)

Yleisen elintason ja terveydenhuollon kohentuessa on luonnollista, että myös iäkkäät ovat aiempaa terveempiä ja toimintakykyisempiä. Terve ja aktiivinen elinaika on aiempaa pidempi ja kestää enemmistöllä jopa 85 ikävuoteen asti. Kuitenkaan yli 85-vuotiaiden terveyteen kehitys ei juuri ole vaikuttanut. Vanhuuden vaivat saavuttavat ihmisen väistämättä, mutta aiempaa myöhemmin. (Tulva 2007, 23.)

3.2 Nykyajan seniorit

Hyväkuntoisten ja aktiivisten seniorikansalaisten määrä ja yhteiskunnallinen merkitys onkin yhä suurempi. Iäkkäät eivät ole enää hiljainen ja syrjäänvetäytyvä kansanosa, vaan aktiivinen osa yhteiskuntaa. Kuten Tulva (2007,14) toteaa, enää ihmisen elämänskaari ei ole yhtä selkeästi jakaantunut eri vaiheisiin kuten lapsuus, nuoruus, työelämä ja eläke-aika. Ikääntynyt voi yhä halutessaan olla työelämässä tai opiskella, joten elämänvaiheiden raja on muuttunut liukuvaksi käsitteeksi.

Jos ennen vanheneminen ja eläkkeelle siirtyminen koettiin jonkinlaisena aktiivisen elämän hiipumisena, nykyään asenne on lähes päinvastainen. Ikääntyminen voi olla uusi alkua, ”kolmas ikä” (Levonen 2001, 222.) Työelämän jäätyä taakse aikaa on vihdoin itsensä toteuttamiselle ja vaikkapa uusien harrastusten aloittamiselle ja matkustamiselle. Levonen (2001, 223) puhuu myös ”ikäntymisen vapaudesta” eli ikääntyneiden asenteellisesta vapautumisesta perinteisestä vanhuksen roolista. Kariston (2004, 55) tutkimuksen mukaan suurin osa ihmisistä kokeekin eläkkeelle jäämisen myönteisenä, vaikka se toisaalta on tietynlainen osoitus ikääntymisestä ja vanhenemisestä.

Ekdalh (2010, 8) kirjoittaa ikääntyneiden modernista elämäntavasta, johon kuuluu matkustelemista, useita harrastuksia, erilaisiin tapahtumiin osallistumista ja vapaa-ajan asunto kaikilla mukavuuksilla. Ikääntyneistä monet ovat myös kiinnostuneet opettelemaan uusia asioita kuten tietotekniikan käyttöä. Internetin tuomat mahdollisuudet yhteydenpitoon, ostosten tekemiseen ja tiedon hankkimiseen ovatkin entisestään laajentaneet ikääntyneiden elämänpiiriä. Ikääntyneet ovatkin hyvin aktiivisia toimijoita monilla elämänalueilla.

Iäkkäiden uudenlaisen elämäntyylin ovat mahdollistaneet hyvän terveyden lisäksi myös varallisuuden lisääntyminen. Tähän ovat vaikuttaneet eläkejärjestelmien kehittymisen lisäksi yleisen ansiotason kohentuminen. Ikääntyneiden varallisuus onkin lisääntynyt 1990-luvulla enemmän kuin muiden ikäryhmien. Eläke - ja muiden tulojen lisäksi heillä on eniten asuntovarallisuutta ja he ovat lähes velattomia. (Tulva 2007, 29, 30.)

Myös yleinen asenneilmasto Suomessa on muuttunut. Iäkkäiden aktiivista elämäntapaa ei välttämättä pidetä poikkeuksena normista, vaan pikemminkin sitä lähes ihannoidaan. Tästä hyviä esimerkkejä ovat julkisuudessa usein esiintyvät Lenita Airisto ja Aira Samulin, jotka nykyään ovat lähes modernin vanhuuden henkilöitymiä. He ovat usein myös ihailun kohteena. Iltasen (2007, 73) mukaan esimerkiksi iäkkäämpiin kohderyhmiin suuntautuneet vaatesuunnittelijat usein kuvailevat ikääntyviä naisia lähes yltiöpositiivisessa valossa vaativina, itsensä ja oman tyyliinsä tuntevina kuluttajina. Vaikka tällainen ylistävä puhe on usein markkinointikieltä, voi siitä havaita, miten ikääntyneet on alettu ottaa paremmin huomioon myös kuluttajina.

Nykyajan ikäihmiset ovat aiempaa sukupolvea paremmin koulutettuja, millä on myös havaittu olevan yhteys iäkkäiden elämänlaadun ja toimintakyvyn kohenemiseen. Pelkän perusasteen koulutuksen saaneita onkin tänä päivänä yhä vähemmän, kun taas korkeasti koulutettujen ikääntyvien määrä kasvaa. (Tulva 2007, 28)

Tilastot ja tutkimukset ovat jo pitkään todistaneet ikääntyneiden olevan hyvin maksukykyinen ja jatkuvasti kasvava kuluttajaryhmä, minkä myös markkinavoimat ovat pikkuhiljaa alkaneet huomata. Seniorikansalaisille järjestetään omia tapahtumia, harrasteryhmiä ja pakettimatkoja. Iäkkäille suunnatut televisio ohjelmat ja aikakauslehdet ovat lisääntyneet. Heille on tarjolla myös monenlaisia terveystuotteita, kuten helppokäyttöisiä verenpainemittareita tai hierovia niskatyynyjä. Mainosmiehet puhuvatkin ”kypsistä markkinoista” tai ”ikinuoorten markkinoista” ikääntyvien ostovoimaan viittaessaan (Kangas 1999, 108).

Kuitenkin nuoruutta ja tehokkuutta ihannoivassa yhteiskunnassa iäkkäät kuluttajat jäävät yhä merkittävästi vähemmälle huomiolle kuin nuoremmat. Lampikoski (2000, 82) arvelee, että tämä voisi johtua osittain siitä, että mainostajat ja markkinointi ihmiset ovat usein nuorempia ja iäkkäiden elämäntavat ja kulttuurit ovat heille vieraita. Levonen (2007, 186) ottaa esimerkiksi nykyajan televisiomainokset, jotka ovat visuaalisesti ja äänimaailmaltaan niin nopeatempoisia, että iäkkäiden on usein vaikea edes hahmottaa, mitä tuotetta halutaan mainostaa. Levonen (2007, 191) korostaa, että seniorikuluttajat myös arvostavat enemmän hyvää palvelua, laatua ja aitoutta ja heille ”kertakäyttökulttuuri” on vieraampi kulutuksen muoto kuin nuoremmille. Olen myös itse havainnut, että iäkkäät käyttävät mieluummin pieniä erikoisliikkeitä tai tuttua kauppiasta kuin suuria marketteja.

3.3 Iäkkäiden pukeutumiseen liittyviä ongelmia

Suurella osalla ikääntyneistä on jonkinlaisia vaatteisiin ja pukeutumiseen liittyviä ongelmia. Omiin mieltymyksiin ja omalle vartalolle sopivia vaatteita on usein hankala löytää. Tämä näkyy hyvin taulukosta (taulukko 1), johon on koottu vastauksia ikääntyneiden elämäntyylejä kartoittavassa tutkimuksessa (Karisto 2004, 144). Vastaukset myös osoittavat, että mitä vanhemmaksi ihminen tulee, sitä vaikeampi on löytää sopivia vaatteita. Karisto(2004, 144) pohtii, olisiko kyse siitä, että nuoremmat ikäihmiset löytävät kauppojen valikoimista helpommin omaan makuunsa ja mittoihinsa sopivia vaatteita, kun taas vanhempien ikääntyneiden vartalon ikääntymismuutokset vaikeuttavat istuvien vaatteiden löytämistä, vaikka ulkonäöltään miellyttäviä vaatteita löytyisikin.

TAULUKKO 1. Suhtautuminen väitteeseen ”sopivien ja tyylikkaiden vaatteiden löytäminen on tässä iässä vaikeaa”. (%) Karisto 2004.

Syntymävuosi	Naiset				Miehet				Koko aineisto
	1929-1930	1939-1940	1949-1950	1959-1960	1929-1930	1939-1940	1949-1950	1959-1960	
Täysin samaa mieltä	11	4	6	7	30	12	9	15	11
Osittain samaa mieltä	29	26	16	22	34	32	22	28	25
Osittain eri mieltä	33	33	35	34	21	30	26	26	30
Täysin eri mieltä	28	36	43	38	16	25	43	31	34

Ikääntymiseen liittyvät vartalon muutokset tuottavatkin usein ongelmia oikeanlaisten vaatteiden löytämisessä. Markkinoilla olevat vaatteet on lähes kaikki mitoitettu ja kaavoitettu nuorelle tai keski-ikäiselle, jonka vartalo on hyvin erilainen kuin ikääntyneen ihmisen. Tarjolla on nykyään yleisesti myös isokokoisille naisille mitoitettuja vaatteita, mutta vaikka vartalon mitat iän myötä yleensä kasvavat, muutokset tapahtuvat vartalon eri osissa kuin nuoremmilla. (Karkulahti 1999, 26.)

Karkulahden (1999, 18) laatimasta taulukosta (taulukko 2) voi havaita, miten laajasti kehon ikääntyminen voi vaikuttaa pukeutumiseen. Mielestäni on kuitenkin selvää, että ikääntymismuutokset tapahtuvat jokaisella hyvin yksilöllisesti ja eri tahdissa. Se miten rajoittava tai hankaloittava vaikutus muutoksilla on pukeutumiseen, riippuu yleensä henkilön iästä ja terveydentilasta. Esimerkiksi taulukossa mainittujen *muistin ja älykkyyden* muutosten ei voida olettaa koskevan ainakaan nuorimpia yli 65-vuotiaita. Toisaalta esimerkiksi *vartalon muodon ja asennon muutosten* voidaan ajatella koskevan lähes kaikkia yli 65-vuotiaita.

TAULUKKO 2. Vanhenemismuutoksiin liittyvät vaatepiirteet. (Karkulahti 1999).

Sosiaaliset muutokset	Tarkastelukohde: ratkaisuväline
- asema ja identiteetti yhteisössä	- ilmaisu: rooli-, arvo- ja asennemerkit
Psyykkiset muutokset	
- älykyys ja muisti	- tyyli: kiehtovuus, selkeys, tuttuus
- seksuaalisuus	- läheisyys: tuntu, kutsuvuus
- persoonallisuus	- ilmaisu: merkitykset
Fyysiset muutokset	
- vartalon muoto, mitat ja asento	- istuvuus: kaavoitus ja malli
- nivelten liikkuvuus	- pukeminen: kädentiet, liukkaus
- vartalokoordinaatiokyky, tasapaino	- pukeminen, seisottaessa: malli, materiaali
- käden puristusvoima	- tarttuminen, kannattaminen: paino, kiinnitin
- sormien hienomotoriikka	- tarttuminen: kiinnitin
- ihon kimmoisuus, kuivuus	- hankaus, kosketustuntu: materiaali
- ihon rasvaisuus	- tarttuminen: kiinnitin
- värinäkö	- hahmottaminen: väri ja sen voima
- silmän mukautuvuus	- hahmottaminen: materiaalikiilto, värikontrasti
- verenkierto	- kiristävyys: malli
- lämpötasapainon ylläpito	- hiki, vilu: materiaali, kerroksellisuus
- virtsanpidätyskyky	- kosteus, tuoksu: materiaali, vaatetyyppi
- lihasvoima	- pukeminen, kantaminen: paino
- toimintateho	- jaksamattomuus: yksinkertaisuus, paino
Toiminnalliset muutokset	
- unirytm	- uni-valve -rytmitys: materiaali, malli
- liikkumisen väheneminen	- paikallaanolo: materiaali ja malli

Karkulahti (1999, 7) muistuttaa, että ikääntyvien pukeutumistarpeita ei pidä vähätellä, sillä pukeutuminen on hyvin merkityksellinen osa hyväksytyksi kokemisen tuntemusta kaiken ikäisillä. Vaatteet ilmentävät käyttäjänsä persoonaa ja toisaalta lisäävät kokemusta olla osa yhteiskuntaa ja omaa lähipiiriään. Karkulahti (1999,19) lisää, ettei ihmisen ikääntyminen suinkaan vähennä tarvetta pukeutua esteettisesti miellyttäviin ja omaa minua ilmentäviin vaatteisiin.

Valmisvaateteollisuus pyrkii jatkuvasti vastamaan kuluttajien mitä erilaisimpiin tarpeisiin. Kookkaammille naisille on jo omat mallistonsa ja pitkäjalkaisille farkkuja pidemmällä mitoituksella. Kuitenkaan iäkkäiden vaatetustarpeisiin ei ole täysin kyetty vastaamaan. Tähän vaikuttavat varmasti ikääntymiseen liittyvät kielteiset mielikuvat ja asenteet, mutta ne eivät ole ainoat syyt. Erityisesti naisten fyysiset ikääntymisen merkit koetaan länsimaisessa yhteiskunnassa usein vastenmieliseksi (Vakimo 2001, 48). Rypyt ja harmaat hiukset koetetaan mahdollisuuksien mukaan piilottaa ja häivyttää. Kariston (2004,144) mukaan nuoruutta ihannoivassa kulttuurissa ei pidetä sopivana ainakaan korostaa iän merkkejä. Paremminkin halutaan pukeutumisella, meikillä ja kampauksella luoda illuusio iättömyydestä. Yksi syy, miksi iäkkäiden vaatetukseen on aiheena hankala tarttua, on se että tarkoitus usein on nimenomaan iän merkkien häivyttäminen.

Ikääntyneet naiset ovatkin markkinoinnin kannalta hankala kohderyhmä, koska kohderyhmän edustajat eivät itse halua leimaantua vanhoiksi ostamalla erityisesti ikääntyneille tarkoitettuja vaatteita (Karkulahti 1999, 26). Myöskään useimmat vaatemyymälät eivät halua leimaantua ”mummovaateliikkeeksi”(Iltanen 2007, 119). Iäkkäiden vaatteiden suunnitteluun tai markkinointiin ei myöskään katsota tarvitsevan panostaa kovin paljoa. Heidän ei ajatella olevan samalla tavoin kiinnostuneita muodista tai trendeistä kuten nuoremmat kuluttajat. Karisto (2004, 144) toteaa, että ”vaatemuoteja suunnataankin ennen muuta nuorille ja keski-ikäisille, joiden parista niiden ajatellaan siivilöityvän myös hieman vanhempiin kuluttajakerroksiin.” Kuitenkin esimerkiksi amerikkalaisen tutkimuksen mukaan suurin osa iäkkäistä naisista on hyvin tietoisia muodista ja trendeistä ja he haluavat myös pysyä muodissa mukana (Solomon 2004,191).

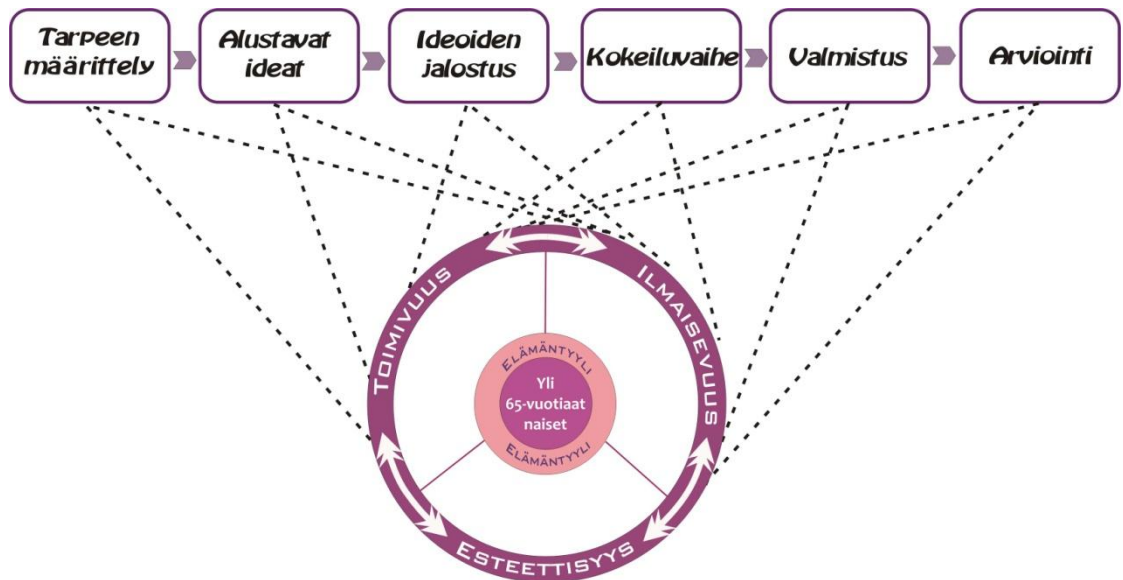
Ikääntyneet naiset ovat kuitenkin vaateostoksilla nuorempia kuluttajia vaativampia ja kriittisempiä. Iltanen (2007, 104) vahvistaa, että iäkkäämmät naiset usein hankkivatkin mieluummin muutamia laadukkaita ja kalliimpia vaatteita kuin useita huonolaatuisempia ja halpoja asuja. Itse uskon, että nämä ovat istuvuusongelmien lisäksi suurimmat syyt, miksi seniorikuluttajien on vaikeaa löytää mieleisiään vaatteita. Kaukomailla valmistetut edullisen hintaluokan vaatteet, jotka ovat lähes vallanneet markkinat, tuskin miellyttävät iäkkäitä kuluttajia. Amerikkalaiset muotikaupan tutkijat ovat selvittäneet iäkkäiden kulutukseen liittyviä tekijöitä. Tutkimusten perusteella vaikuttaa

siltä, että iäkkäiden ostopäätösten takana onkin syvällisiä elämäntilanteeseen ja perheeseen liittyviä arvoja, kuten itsenäisyys, ihmissuhteiden arvostaminen ja itsensä kehittäminen. (Solomon 2004, 197.) Tämän voisin itse tulkita siten, että ikääntyneiden vaatevalintaan vaikuttavat vaateen ominaisuuksien lisäksi siihen liittyvät tunneperäiset kokemukset. Tämä tulee usein ilmi keskusteluissa ikääntyneiden tuttavien kanssa. Hyvä ja henkilökohtainen palvelu vaate liikkeessä nostaa heidän mielestään myös siellä myytävien vaatteiden arvoa. Merkitystä on myös sillä missä ja miten vaate on valmistettu. Kotimaisia tai lähialueilla valmistettuja vaatteita arvostetaan ja erityinen merkitys vaikuttaisi olevan vaatteilla, jotka on valmistanut tuttava tai perheenjäsen.

Koska opinnäytetyöni yksi tavoite on edistää tulevaa yritystoimintaani, suunnittelemani mallisto tulee toimimaan eräänlaisena työnäytteenä. Malliston sekä yritystoiminnan periaatteet ja lähtökohdat nivoutuvatkin melko tiivisti yhteen. Toivonkin että, voisin sekä tämän malliston suunnittelijana että tulevana yrittäjänä tarjota iäkkäille kuluttajille tuotteita ja palvelua, joita he arvostavat: Yksilöllisesti suunniteltuja, laadukkaasti toteutettuja ja lähellä valmistettuja vaatteita, joihin liittyy hyvää henkilökohtaista palvelua.

3.4 Suunnittelutyön reunaehdot

Vaikka vaatetussuunnittelun kehysmalli kuvaakin melko hyvin oman suunnittelutyöni kulkua, oli tarpeen kehittää siitä juuri tätä suunnitteluprosessia vastaava sovellus (Kuvio 5) Myös omassa mallissani suunnittelu etenee kuuden eri vaiheen kautta. Omassa prosessissani miellän prosessin ensimmäisen vaiheen pikemminkin tarpeen kuin ongelman määrittelyksi, koska en tässä niinkään pyri ratkaisemaan tiettyä ongelmaa vaan vastaamaan laajempaan tarpeeseen. Myös muut viisi vaihetta olen nimennyt vastaamaan paremmin oman prosessini kulkua. Nämä vaiheet ovat *alustavat ideat, ideoiden jalostus, kokeiluvaihe, valmistus ja arviointi*.

KUVIO 5. Sovellus Lambin ja Kallalin vaatesuunnittelun kehysmallista (Raninen, 2011)

Lambin ja Kallalin (1992) mallista poiketen omassa mallissani lopullinen päättöarviointi tapahtuu viimeisenä, vasta toimeenpanon eli valmistuksen jälkeen. Jatkuvaa arviointia ja FEA-kriteereihin peilaamista toki tapahtuu prosessin joka vaiheessa myös Lambin ja Kallalin kehysmallissa. Koska mallistoni on nimenomaan kokeellinen ja kyse on uniikeista asuista, on luontevaa, että vasta valmiit ja viimeistellyt vaatteet arvioidaan lopullisesti kohderyhmän edustajien kanssa. Luonnollisestikaan uniikkeja asuja ei sellaisenaan valmisteta tämän prosessin jälkeen, joten teollinen valmistusvaihe sarjatuotantoon arvioinnin jälkeen jää tavallaan pois.

Laadin myös oman sovellukseni FEA-mallista. (kuvio 6) Keräsin malliin kaikki *toimivuuden, ilmaisevuuden ja esteettisyyden* ominaisuudet, joita mallistoni asuilla tavoitellen. Prosessin aikana käytän FEA-sovellustani siis eräänlaisena muistilistana, johon jatkuvasti vertaan ideoitani ja suunnitelmiani. Toki oli selvää, etteivät kaikki nämä kriteerit toteutuisi kaikissa vaatteissa yhtä hyvin tai samassa suhteessa. Suunnittelu-prosessissa joutuu yleensä aina tekemään jonkinlaisia kompromisseja ja tinkimään joistakin tavoitteista.

KUVIO 6. Sovellus FEA-mallista (Raninen 2011).

Toiminnallisuus

Toiminnallisuudella tarkoitetaan FEA-mallissa niitä ominaisuuksia, jotka tekevät vaatteesta kohdehenkilölle tai ryhmälle helpon käyttää. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi puettavuus. (Lamb ja Kallal 1992). Erityisen tärkeitä kriteerejä iäkkäille suunniteltaessa ovat mielestäni *puettavuus* ja *mukavuus*. Ikääntymismuutokset (taulukko 2) aiheuttavat usein sen, että esimerkiksi käsien taivutus vaatetta pukiessa on hankalaa tai pienien nappien kiinnittäminen vaikeaa. Oikeiden materiaalien valinta on olennainen osa toimivuutta. Iän myötä myös iho tulee herkemäksi materiaalien tunnulle: liian karheat materiaalit tai ihoa vasten olevat saumat voivat tuntua epämiellyttävältä. Ikääntyneen iho myös sietää huonosti hankausta tai kireyttä, joten oikea väljyys ja istuvuus ovat olennaisia.

Vaatesuunnittelun perusasioita on ottaa huomioon vaateen *liikkuvuus*, eli miten vaateen kanssa on mahdollista kävellä, kumartua, istua tai liikuttaa käsiä. Se, millaisia

liikkeitä ja kuinka suuria liikeratoja vaateen kanssa on mahdollista suorittaa, riippuu tietenkin siitä, onko kyseessä esimerkiksi liikuntaan tarkoitettu vaate, juhlavaate vai vaikkapa teatterinäyttelijälle tarkoitettu vaate. Myös tässä mallistossa liikkuvuus on mielestäni yksi hyvä toiminnallisuuden kriteeri. Koska kyseessä eivät kuitenkaan ole liikuntaan tarkoitettut vaatteet, liikkuvuuden määreiksi riittää se, että vaatteissa voi kävellä normaalisti, istua ja liikutella käsiä hillitysti.

Vaateen toiminnallisuuteen vaikuttaa myös sen säilytyksen ja huollon helppous. Koska mallistoni koostuu juhlavaatteista, joita ei pestä usein tai ne pesetetään pesulassa, en erityisemmin ottanut suunnittelussa huomioon pesuominaisuuksia. Materiaalien rypistyvyys liittyy kuitenkin olennaisesti *huollettavuuteen*. Lopullisten kankaiden valinnassa minun olikin otettava kankaan siliävyys ja ryhdikkyys huomioon. *Kestävyys* ei yleensä ole juhlavaatteissa kovin tärkeä ominaisuus, koska ne eivät joudu kovalle kulutukselle tai rasitukselle. Toki saumojen ja rakenteiden pitää kestää normaalia käyttöä. Koska tulisin esittelemään malliston vaatteita useissa eri paikoissa, niitä joudutaan kuljettamaan ja säilyttämään erilaisissa olosuhteissa. Materiaalit ja rakenteet eivät siis saisi olla liian hauraita ja helposti rikkoontuvia tai purkaantuvia.

Peittävyys liittyy osittain vaateen ilmaisevuuteen, mutta sillä on myös toiminnallinen merkitys, sillä se vaikuttaa muun muassa lämpimyyteen ja liikkuvuuteen. Iltasen (2007, 111) mukaan peittävyden määrittelyyn liittyy se miten paljon ihoa on näkyvissä, mutta myös vaateen mitoituksen väljyys eli se kuinka paljon se paljastaa vartalon linjoja. Kaikkein peittävimmit vaatteet ovat täydellisesti vartalon piirteet peittäviä, joustamattomasta kankaasta valmistettuja ja muotoilemattomia. Tällaisessa vaatteessa on usein vaikea liikkua ja juhlavaatteena se voi tuntua liian tukalalta.

Muunneltavuus ja *yhdisteltävyys* lisäävät vaateen monikäyttöisyyttä. Helposti muihin vaatteisiin yhdistettävää vaatekappaletta tulee todennäköisesti käytettyä useammin ja sitä voi asustaa oman mielensä mukaan. Muunneltavuus taas voisi toteutua esimerkiksi jonkinlaisten irtaosien tai säädettävien kiinnittimien kautta. Mielestäni hyvä esimerkki muunneltavasta ja monikäyttöisestä vaatteesta on takki, josta saa liivin ottamalla irrotettavat hihat pois.

Ilmaisevuus

Ilmaisevuus liittyy vaateen käyttäjästä kertomiin viesteihin ja symboliikkaan. Käyttäjä viestii vaatteillaan aina jotain tahallisesti tai tahattomasti. Se miten viesti tulkitaan, on osittain kulttuurisidonnaista. (Lamb & Kallal, 1992) Ilmaisevuus on erittäin tärkeä ja moniulotteinen vaateen ominaisuus. Vaatteilla henkilö välittää katsojalle paljon sanaton informaatiota itsestään. Pukeutumisesta voi käydä ilmi henkilön ammatti, kulttuuristausta, persoonallisuuden piirteet, mielipiteet, arvot, asema yhteiskunnassa sekä sen hetkinen mielentila. (Lurie 1981, 3.)

Koska lähdin ideoimaan nimenomaan juhlavaatemallistoa, oli selvää että, sen tuli ilmentää *juhlallisuutta*. Vaatteiden tulisi materiaalin ja mallin kautta viestiä katsojalle, että käyttäjä on pukeutunut erityistä arjesta erottuvaa tilaisuutta tai tapahtumaa varten. Halusin vaatteista myös hyvin *näyttäviä*, jotta ne herättäisivät heti katsojan huomion ja kiinnostuksen. Näyttävyyttä on helppo tuoda vaatteeseen esimerkiksi kirkkailla väreillä ja suurilla, runsailla yksityiskohdilla. Myös voimakkailla kontrasteilla värien, materiaalien tai runsauden suhteen vaatteeseen saa näyttävyyttä. Suunnittelussa oli kuitenkin muistettava välttää liikaa erikoisuuden tavoittelua, jotta asun *arvokkuus* säilyisi. Mielestäni arvokkuus liittyy myös kohderyhmän kunnioittamiseen. Halusinkin suunnitella vaatteita, jotka eivät pyri peittämään käyttäjiensä persoonaa tai ikää vaan tuovat esille pitkään elämäkokemukseensa liittyvän arvokkuuden.

Halusin mallistoni myös selkeästi ilmentävän *naisellisuutta*. Omien havaintojeni mukaan ikääntyneille tarjotaan usein hyvin laatikkomaisia tai muodottomia vaatteita, jotka paremminkin häivyttävät kuin korostavat naiseutta. Kuitenkin myös ikäihmiset haluavat samalla tavalla toteuttaa naisellisuuttaan tai miehekkyyttään pukeutumisella. Suunnittelussa erityisesti värivalinnoilla voi helposti korostaa naisellisuutta. Punaisen sävyt on perinteisesti liitetty naisellisuuteen, mutta myös vaateen linjat voivat korostaa naisellisia muotoja kuten rintoja, vyötäröä ja lantiota. Vanhemmalle kohderyhmälle suunniteltaessa muotojen korostamisen tulee kuitenkin olla hienovaraista.

Vaikka en tällä mallistolla tavoittelekaan pintamuotia, on tällä hetkellä vaikuttavan muodin ja trendien yleiset linjat ja ihanteet otettava huomioon. Asujen on oltava toisaalta hyvin *ajattomia*, mutta toisaalta niihin on saatava uutta ja *yksilöllistä* ilmettä. Niiden on siis erotuttava tarpeeksi muista markkinoilla olevista iäkkäiden juhlavaat-

teista. Ajattomuudella tarkoitan sitä, että vaatteisiin kannattaa liittää mahdollisimman vähän piirteitä, jotka ovat pintamuodin mukaisia. Näillä piirteillä on taipumus saada vaate näyttämään vanhanaikaiselta hyvin nopeasti kun muoti muuttuu.

Hyvin olennaista ikääntyneille suunniteltaessa on oikea *peittävyys* ja paljastavuuden suhde. Liian paljastavia vaatteita pidetään ikääntyneellä mauttomana, mutta toisaalta hyvin peittävät vaatteet korostavat kehon suurta kokoa (Iltanen 2007, 110, 112). Mielestäni oikeanlainen peittävyys tai paljastavuus liittyy myös tyylikkyyteen ja arvokkuuteen. Koska itse olen kohderyhmääni huomattavasti nuorempi, minulla on varmasti hyvin erilainen käsitys soveliaasta ihon paljastamisesta tai vaateen sopivasta väljyydestä. Minun olisikin varottava, etten suunnitellessani liioittelisi paljastavuutta, väljyyttä tai peittävyttä.

Laadukkuudella tarkoitan vaikutelmaa, joka kertoo katsojalle, että vaateen valmistamiseen on käytetty aikaa ja tarvittu ammattitaitoa. Ompelujälki ja viimeistely on siistiä, mutta erityinen merkitys on materiaalien valinnalla. Materiaalien olisi oltava pinnaltaan siistejä ja virheetömiä. Vaikka valitut kankaat eivät olisikaan kalleimmasta päästä, niiden on luotava hienovarainen ”ylellisyyden” vaikutelma.

Esteettisyys

Esteettisyys ilmaisee Lambin ja Kallalin (1992, 43) mukaan sitä, mitä missäkin kulttuurissa ja ajassa pidetään kauniina ja silmää miellyttävänä. Mallistoa suunniteltaessa pohdin, mitä ominaisuuksia kohderyhmän edustajat eli iäkkäämmät naiset pitäisivät esteettisenä. Vaikka suunnittelutyöni tulisi olemaan hyvin käyttäjälähtöinen prosessi, halusin mallistolla myös jollakin tavalla ilmaista omia arvojeni ja näkemyksiäni. Yksi Esteettisyyden yksi kriteeri onkin *yksilöllisyys*, joka liittyy myös ilmaisevuuteen.

Malliston vaatteiden tulisi siis olla yleisesti silmää miellyttäviä. Toki kaikkia makuja ei voi koskaan miellyttää, mutta ainakin suomalaisilla keskivertokuluttajilla on varmasti melko yhtenäiset kauneuskäsitykset. Vaateen tulisi olla siis *tasapainoinen* kokonaisuus, jossa kaikki elementit kuten materiaalit, värit, linjat ja yksityiskohdat ovat sopusoinnussa toisiinsa nähden. Myös hyvä *istuvuus* on tärkeää esteettisyyden kannalta. Jos vaate ei istu, se usein korostaa vartalon epäedullisia puolia ja saa vartalon mitasuhteet näyttämään epätasapainoisilta.

Omasta mielestäni kaunis vaate on *linjakas* eli sen linjat jatkuvat silmää miellyttävästi. Saumat ja yksityiskohdat on aseteltu siten, että ne jatkavat toistensa linjoja ja ovat oikeissa mittasuhteissa. Kuten todettu, iäkkäät myös arvostavat vaatteessa *siisteyttä* ja huoliteltua ilmettä. Suunnittelussa täytyikin ottaa huomioon se, miten kokeilulliset ratkaisut tulisi toteuttaa, jotta niistä tulisi valmiina mahdollisimmat siistejä.

4 SUUNNITTELUPROSESSIN KULKU

4.1 Alustavat ideat

Alustavien ideoiden vaihe alkaa Lambin ja Kallalin (1992, 44) kehysmallissa, kun suunnittelija alkaa kehittää mielikuvia siitä, miten ensimmäisessä vaiheessa määritellyt tavoitteet täytetään. Työskentely on tässä vaiheessa hyvin luovaa. Ratkaisuja kehitellään ennakkoluulottomasti ja ideoiden liikaa kritisoimista vältetään. Ideointi voi tapahtua esimerkiksi luonnostelemalla, hankkimalla erilaisia inspiraation lähteitä tai mielikuvakarttoja (*mind map*) tekemällä. Ideat voivat olla tässä vaiheessa joko kuvalisessa tai kirjallisessa muodossa. Myös omassa sovelluksessani (kuvio 5) alustavien ideoiden vaihe vastaa lähes täysin Lambin ja Kallalin mallia. Tässä vaiheessa etsin erilaisia inspiraation lähteitä ja pyrin luomaan mahdollisimman paljon erilaisia ideoita, joiden käytännön toteutusta en juuri vielä tällöin miettinyt.

Simon Seivewright (2007,11) kuvaa erilaisia ideoinnin apukeinoja sanalla *research*, joka suoraan suomennettuna tarkoittaa selvitystä tai tutkimusta. Tällainen ”luova tutkimus” voi olla kaikenlaista inspiraation lähteiden etsimistä ja vaikutteiden ottamista erilaisista aihepiireistä. Halusin mallistollani näyttää suunnittelijan taitojeni lisäksi materiaalin manipuloinnin ja käsittelyn taitojani. Mielestäni uniikkivaatteeseen myös kuuluu eräänlainen yksityiskohtaisuus ja työstetty vaikutelma. Koska vaate valmistetaan vain kerran, on siihen mahdollista tehdä työläämpiäkin yksityiskohtia ja rakenteita, joita esimerkiksi sarjatuotantoon tarkoitettuun vaatteeseen ei yleensä kustannussyistä tehdä. Uniikkivaatteisiin on myös mahdollista käyttää suuriakin määriä kangasta volyymin ja runsauden aikaansaamiseksi. Kaupallisessa mallistossa myös materiaalien määrä täytyisi rajoittaa tarkemmin.

Hyvä suunnittelija on hyvin perillä muodin lisäksi monista muistakin elämänalueista ja taiteista. Luovien ja visuaalisten alojen, esittävän taiteen ja medioiden kehityksestä ja savutuksista on hyvä olla perillä. Muoti vaikuttaa kaikkeen mitä ympärillämme tapahtuu, mutta kaikki se vaikuttaa myös siihen, mikä tulee olemaan muotia. (Boyes 1998, 6)

Olen huomannut, että erityisesti inspiroivan kuvamateriaalin selaileminen ja kerääminen edistää mielikuvieni selkiytymistä. Myös tässä prosessissa selasin hyvin paljon lehtiä, kirjoja sekä verkkomateriaaleja. Visuaalisia virikkeitä varmasti tuli myös televisio-ohjelmista sekä katsomistani elokuvista. Ylipäätään on hyvin hankalaa määritellä selkeästi, missä määrin prosessin luova osuus ja ideointi on järjestelmällistä tai aktiivista, koska pyörittelin ideoita mielessäni vaikkapa koulumatkalla tai ruokakaupassa.

4.1.1 Ideakollaasit

Seuraava luonteva askel suunnitteluprosessissa oli yhden tai useamman kuvakollaasin kokoaminen. Halusin kollaasin avulla konkretisoida ja hahmotella ”ideamaailman”, johon suunnittelussani pyrin. Kollaasi on yksi keino koota ja yhdistellä erilaisia visuaalisia elementtejä yhteen uudenlaisen kokonaisuuden hahmottamiseksi. Kollaasitekniikalle on ominaista leikellä tai repiä käytettävää kuvamateriaalia luonnosmaisesti ja spontaanisti. Geometrisiin muotoihin tai tarkkuuteen ei tarvitse rajoittua, mutta kuvien yhdistelyyn ja asetteluun voi käyttää enemmän aikaa. (Seivewright 2007, 87) Kollaasin voi valita kuvia mistä tahansa aiheesta, joka inspiroi suunnittelijaa värimaailmalla, muodoilla tai tunnelmalla. Kuvamateriaalin ei siis tarvitse koostua pelkästään vaatteista tai kankaista.

Ensimmäistä kollaasia (kuva 1) tehdessä mielikuvani olivat melko muotoutumattomia. Mielessäni oli lähinnä tietty tunnelma ja vaikutelma, joita halusin mallistossani ilmentää. Kootessani kollaasia, karsin keräämästäni kuvamateriaalista ideamaailmaani parhaiten sopivat kuvat, jotka sopivat kokonaisuuteen. Omaan silmääni miellyttivät erityisesti kuvat kiiltävistä, näyttävistä ja värikkäistä esineistä. Valitsin kollaasiin myös tunnelmaltaan jollakin lailla arvoituksellisia ja tavallisuudesta poikkeavia asioita. Halusin myös ilmaista naisellisuutta, ylväyttä ja ylellistä runsautta. Aloin kiinnittää hu-

Luontevaa olikin valita malliston yhdistäväksi värimaailmaksi ”jalokivivärit” kuten rubiininpunainen, safiirinsininen ja smaragdinvihreä. Mielestäni nämä värit sopisivat hyvin malliston vaatteisiin, koska ne myös ilmentävät arvokkuutta. Jalokiviväreillä tarkoitan värejä ja sävyjä, jotka yleisesti yhdistetään jalokiviin ja koruihin. Etsin internetistä joitakin kuvia jalokivistä ja korukivistä tarkastellakseni tarkemmin niiden värejä ja sävyjä. Jalokiviteemaan myös sopivat mielestäni melko monet värit, kunhan sävy vaan on oikea. Pohdin myös alustavasti, millaiset sävyt voisivat sopia vanhemmalle iholle ja millaisiin väreihin ja sävyihin iäkkäämmät naiset mahdollisesti olisivat itse mieltyneet. Ikääntyvän ihmisen verenkierto hidastuu, mikä usein näkyy ihon oman värin haalenemisena, jopa kalpeutena (Bentley 2001,11). Vanhenevaa ihoa vasten lämpimät värit näyttävätkin kauniimmilta. Kuitenkin iäkkäät itse valitsevat usein tummia, voimakkaita ja syviä värejä pukeutumiseensa (Karkulahti 1999,17). Silmän linssit kellastuvat iän myötä, jolloin sinisen värin havaitseminen on vaikeampaa kuin nuorella. Sinistä kohtaan voi siis syntyä eräänlainen ”kaipuu”, mikä voi selittää erityisesti tummansinisen suosiota. (Hintsanen 2000.)

Koska materiaalien valinta on erittäin olennainen osa suunnittelua, oli siihen tarpeellista paneutua jo aikaisessa vaiheessa. Suunnittelutyö voi alun alkaen lähteä valittujen materiaalien pohjalta tai suunnittelija on jo ideoinut ja luonnostellut malleja paperille ja valitsee jälkikäteen malleihin soveltuvat kankaat. Hyvällä suunnittelijalla on oltava laaja tietämys materiaaleista ja niiden käyttäytymisestä. Jenkyn Jones (2002, 96) toteaa että, materiaalien valintaan vaikuttavat ulkonäön lisäksi koostumus eli kuitusisältö, sidos, rakenne, paino, laskeutuvuus, pintastrukturi, väri, pintakäsittelyt ja painokuosi tai yksittäinen printtikuvio. Myös kankaan toiminnalliset ominaisuudet kuten lämpimyyden, kestävyys, hengittävyys ja huollettavuus on otettava huomioon suunnittelussa.

Visuaalisten suuntaviivojen selkiinnyttyä kokosin toisen kollaasin (kuva 2), jonka avulla hahmottelin vaatteiden yksityiskohtia ja pintarakenteita. Olin ajatellut, että malliston vaatteet olisivat linjoiltaan ja perusmuodoltaan yksinkertaisia ja varsinainen juju tulisi nimenomaan yksityiskohdista. Kuten kollaasista voi havaita, halusin yksityiskohdista reiluja, runsaita ja näyttäviä, eikä niinkään pieniä ja tai liian pelkistettyjä. Toisaalta halusin välttää liian raskaita ja jäykkiä koristuksia, jotka saattaisivat näyttää ”tätimäisiltä”. Hain keveyttä, ilmavuutta ja liikkuvuutta, joita pyrin kuvaamaan kollaasissa harmonisella värimaailmalla sekä orgaanisilla muodoilla. Kollaasissa näkyy myös hyvin juhlavia elementtejä kuten kimmeltäviä tai hohtavia pintoja ja korumaisia

kirjontakuvioita. Halusin mallistoon juuri tällaista hienovaraista säihkettä ja arvokkuutta ilman yliampuvaa, groteskia vaikutelmaa.

KUVA 2. Kollaasi muodoista ja pinnoista.

Kollaasin kuvista sain myös suoraan ideoita siihen, miten kankaita voisi mahdollisesti käsitellä elävän pinnan aikaansaamiseksi. Kuvissa erilaisia kankaita on laskostettu, rypyttetty, poimutettu, taiteltu eri tavoin ja tehty hyvin kerroksellisia rakenteita. Myös tasaisen rytmikkäät pinnat kuten violetti korin pohjapinta sekä hopeisen laukun kohoilleva ja välkehtivä pinta olivat inspiroivia. Toistuvat, tasaiset struktuurit voisivat toimia

vaatteessa myös suurena pintana, koska ne eivät olisi liian levottomia. Mielestäni kollaasin kokonaisuutena toistaa hyvin valitsemaani jalokiviteemaa. Värit ja tunnelma ilmentävät hienovaraista ylellisyyttä ja arvokkuutta. Kollaasissa ei juuri näy suoraa, kulmikkaita tai geometrisia muotoja, koska mielestäni ne ilmentävät jämähtänyttä muodollisuutta ja jopa maskuliinisuutta, joita halusin mallistossani nimenomaan välttää.

4.1.2 Materiaalit

Suunnittelun yksi olennainen rajoittava tekijä on oikeanlaisten materiaalien saatavuus. Melko tiukan aikataulun puitteissa en voinut kuluttaa kovin paljon aikaa materiaalien hankkimiseen. Esimerkiksi tilaaminen olisi vaatinut koepalojen toimituksen ja sen jälkeen varsinaisten kankaiden toimituksen, mihin olisi voinut kulua useita viikkoja. Koko prosessiin varaamani budjetti oli korkeintaan 200 euroa, mikä myös rajoittaa materiaalien käyttöä. Toisaalta koin nämä molemmat olennaiset rajoitukset hyvänä haasteena itselleni suunnittelijana. Minun oli siis käytettävä saatavilla olevia materiaaleja eli pääosin paikallisen kangaskaupan tuotteita. Mielestäni materiaalien yhdistely ja muokkaaminen erilaisin keinoin kuitenkin loivat lähes loputtomasti mahdollisuuksia suunnitteluun.

Kävin alustavasti tutustumassa kangaskaupan valikoimiin ja hintoihin. Panin ilokseni merkille, että etsimiäni ”jalokivivärejä” oli tarjolla kiitettävästi. Erityisesti juhlavammassa kankaissa kuten satiineissa, tafteista, sifongeissa ja silkeissä näytti olevan tarjolla useita kauniita värejä. Kuten FEA-mallin sovelluksestani käy ilmi (kuvio 5), halusin mallistolla ilmentää arvokkuutta, ajattomuutta ja laadukkuutta ja mielestäni näiden määreiden pitää näkyä myös materiaaleissa. Silkit ja jotkut ohuet villasekoitekankaat jouduin kuitenkin hylkäämään heti niiden kalleuden vuoksi. Kävin läpi myös arkisempia kankaita kuten puuvilloja ja pellavia, mutta niiden värivalikoima oli ainakin sillä hetkellä melko suppea. Mieleepä tuli myös, että iäkkäämmät naiset saattaisivat vierastaa ajatusta arkisista kankaista juhlaikäytössä. Päädyin tarkastelemaan lähemmin erityisesti paksuhkoja satiineja, sillä niiden pinnan himmeä kiilto vaikutti mielikuviini sopivalta. Kaikkein edullisimpien ja ohuiden satiinien kiilto oli liian räikeää ja pelkäsin niiden saavan vaateen näyttämään ”halvalta”. Myös sifonki ja organza vaikuttivat mielenkiintoisilta materiaaleilta esimerkiksi käytettäväksi joissakin yksityiskohdissa.

Kangaskaupassa kierrellessäni pidin mielessä, etten voinut tässä vaiheessa kiintyä mihinkään tiettyyn kankaaseen, koska sitä ei välttämättä viikkojen tai kuukausien kulluttua ole saatavilla. Jotkut materiaalit tosin ovat sellaisia, joita voi olettaa olevan lähes aina valikoimissa ainakin perusväreissä. Suunnittelussa tulikin pitää mielessä, että mallien pitäisi olla sellaisia, joihin käyvät useammanlaiset materiaalit ja värit.

4.1.3 Luonnokset

Tässä vaiheessa aloin miettiä tarkemmin, mitä vaatekappaleita mallisto voisi sisältää ja monestako asusta se koostuisi. Oli tarpeen alkaa miettiä malliston toiminnallisuutta ja sitä tarkoitusta, jota vaatteet suunnitellaan palvelemaan. Vaikka tarkoitukseni oli suunnitella yhtenäinen mallisto, halusin myös, että jokainen sen vaate olisi yksinään näyttävä ja vaatisi parikseen korkeintaan yksivärisen alaosan tai yläosan. Ilmaisevuuden kannalta pidin tärkeänä, että kohderyhmän edustaja voi samaistua vaatteeseen eli kuvitella vaateen ylleen juhlavammassa tilaisuudessa. Halusin välttää sitä, että kohderyhmän edustaja pitäisi vaatetta muuten kauniina, mutta ei tietäisi, minkä vaateen kanssa käyttää sitä. Tässä vaiheessa tuntuikin luontevalta, että mallisto koostuisi pelkistä näyttävistä yläosista kuten takeista, jakuista tai tunikoista, sillä ne on helpompi yhdistää yksinkertaisten alaosien kuten mustan perushameen tai housujen kanssa. Uskoin myös, että kohderyhmä voisi vierastaa liian näyttäviä housuja tai hameita, koska niiden pelätään usein korostavan liikaa alavartaloa. Yksi vaihtoehto olisi myös pitkät iltapuvut, mutta ne taas eivät olisi kovin monikäyttöisiä tai muunneltavia.

Mielestäni minulla oli tässä vaiheessa tarpeeksi erilaisia inspiraation lähteitä kuten kollaasit, jalokiviteema sekä tietoa siitä, millaisia materiaaleja ja värejä olisi käytettävissä. Myös omista FEA-mallin kriteereistäni saisin mallistolle suuntaa. Seuraava askel olikin aloittaa luonnosten piirtäminen. Minulle sopiva luonnostekniikka on piirrosten tekeminen läpikuultavalle paperille, jonka alla on paperi, johon olen piirtänyt selväräjaisen ihmisfiguurin (kuva 3). Simon Seivewright (2007) käyttää tästä tekniikasta nimeä mallineen (*template*) avulla luonnostelu. Sen avulla luonnostelu on nopeaa ja tehokasta, koska kaikki luonnokset tulevat ”automaattisesti” ihmisen oikeisiin mittasuhteisiin ja työskennellessä voi keskittyä paremmin puhtaaseen suunnitteluun.

KUVA 3. Luonnostelussa mallineena käytettävä figuuri.

Pyrin saamaan käyttämäni naisfiguuriin kohderyhmäni fyysisiä piirteitä, joilla on merkitystä suunnittelun kannalta. Korostin keskivartalon ja olkavarsien pyöreyttä sekä rintojen kokoa. Lisäksi tein hartialinjasta melko loivan ja hieman laskeutuneen. Vartalon luonteva, hieman sivusta kuvattu asento helpottaa vaatteiden linjojen hahmottamista. Jotta vaatteista voi suunnitella toimivia ja miellyttäviä käyttää, vaatesuunnittelijan on hahmotettava tarkasti ihmisvartalon mittasuhteet ja liikkuvuus. (Jenkyn Jones 2002, 58) Tämä taito on tärkeä erityisesti luonnoksia piirrettäessä, sillä vaateen muodot ja linjat ihmisvartalon suhteen on voitava kuvata visuaalisesti. Mielestäni jo luonnosteluvaiheessa on olennaista keskittyä käyttäjän tai kohderyhmän fyysiseen olemukseen, koska ihmisvartaloissa on suuria eroja. Mies- ja naisvartalo, lapsen ja aikuisen vartalo ja hoikan tai tukevan ihmisen vartalo vaativat hyvin erilaisia suunnittelullisia ratkaisuja. Luonnostellessa pyrinkin pitämään mielessä iäkkään naisen vartalon muodot.

Koin luonnostelun aluksi melko vaikeaksi, jopa jähmeäksi, koska oli hankalaa unohtaa piirtäessä monet toiminnalliset ja ilmaisulliset rajoitteet. Tuntui, että pyrin jo tässä vaiheessa karsimaan ja kritisoimaan omia ideoitani liiankin kanssa. Luova ja spontaani irrottelu tuntui jäävän vähäiseksi, vaikka sellaista otetta olin nimenomaan hakenut suunnitteluprosessiin. En kuitenkaan missään vaiheessa ollut odottanut, että työskentely olisi täydellisen sujuvaa ja että luonnoksia syntyisi kuin itsestään. Oli hankalaa yrittää saada paperille mitään kokonaista mallia vaan piirtelin lähinnä muotoja ja hahmotelin millaisia pintoja olisi mahdollista tehdä. Vähitellen aloin ikään kuin koota hyvin epämääräisistä piirroksistani kokonaisia vaatteita. Näitä luonnoksia syntyi yhteensä 11

kappaletta. (kuva 4) Vaikka aikaisemmin olin ajatellut mallistoon sisältyvän jonkinlaisia yläosia kuten jakkuja tai tunikoita, suurin osa luonnostelemistani malleista oli pitkiä leninkejä. Leninki ei muunneltavuuden kannalta olisi paras mahdollinen vaihtoehto, mutta loppujen lopuksi se tuntui sopivan hyvin näyttävien suunnitteluelementtien ”pohjaksi”.

KUVA 4. Ensimmäiset luonnokset.

4.2 Suunnitelman hiominen

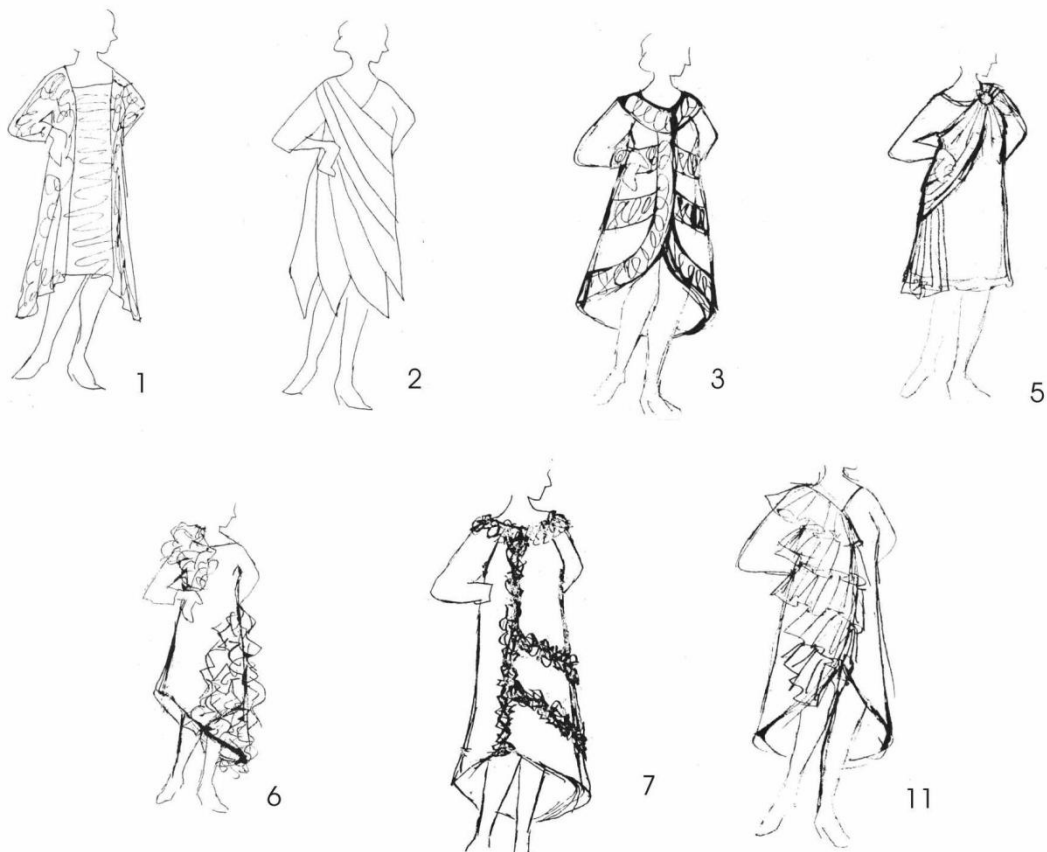
Lambin ja Kallalin (1992, 44) mukaan suunnitelman hiomisvaihe alkaa, kun edellisen vaiheen alustavat ideat otetaan lähempään tarkasteluun. Osa ideoista muunnellaan, osa hylätään ja osa valitaan jatkokehittelyä varten. Teollisessa suunnitteluprosessissa tässä vaiheessa pyritään käymään ideat läpi niin, että ainoastaan käytännössä kehityskelpoiset valitaan seuraavaan eli prototyypin valmistusvaiheeseen. Tällä pyritään teollisessa prosessissa vähentämään turhista prototyypeistä aiheutuvia kustannuksia. Omassa sovelluksessa hiomisvaihetta vastaa ideoiden jalostamisvaihe, jossa pyrin tarkastelemaan omia ideoitani kriittisemmin ja mietin, täyttävätkö ne omia FEA-kriteerejäni (kuvio 4). Aloin myös pohtia ideoimieni mallien vaatimia rakenteita tarkemmin ja miettiä, voisivatko ne ylipäättään olla toteutettavissa käytettävissä olevassa ajassa tai löytyisikö niihin sopivia materiaaleja.

Karsin luonnoksia parissakin eri vaiheessa. Ensin tarkastelin kaikkia luonnoksia samanaikaisesti (kuva 5). Hylkäsin ulkonäöltään liian erikoiset ja rakenteeltaan liian monimutkaiset mallit, kuten luonnokset 4 ja 8. Ne olivat enemmänkin räväköitä ja teatraalisia kuin tyylikkäästi näyttäviä ja ajattomia. Hyvin teatraalisissa luomuksissa myös ilmaisevuus voisi nousta liian suureen rooliin, eikä tasapaino toiminnallisten ominaisuuksien ja esteettisen ulkonäön välillä toteutuisi käyttäjän kannalta. Tarkastelin luonnoksiani myös toiminnallisuuden kannalta. Aloin miettiä erityisesti puettavuutta ja mukavuutta. Monessa malleista oli käytetty paljon kangasta ja poimutuksia sekä kerroksellista rakennetta tuomaan runsautta kuten luonnoksissa 9 ja 10. Nämä rakenteet voisivat helposti tulla melko painaviksi ja epämukavan tuntuisiksi päällä. Tämän takia yksityiskohtia olisi ehkä myös karsittava joistakin malleista. Aloin myös miettiä, miten mallit mahdollisesti puetaan päälle ja riisutaan. Tulisiko johonkin saumaan mahdollisesti vetoketju tai olisiko mahdollista tehdä vaatteista jollakin lailla avattavia ja napeilla tai hakasilla kiinnittyviä? Mietin myös, voisiko mallien muunneltavuutta ja monikäyttöisyyttä lisätä esimerkiksi irrotettavilla ja muuten muokattavilla yksityiskohdilla.

Vaateen säilytys ja huolto-ominaisuudet oli myös otettava huomioon. Koska kyseessä olivat juhla-vaatteet, niiden ei välttämättä tarvitsisi kestää konepesua tai vesipesua ylipäättään, mutta vaatteiden täytyisi kuitenkin olla muuten helppoja huoltaa. Vaatteita täytyisi pystyä silittämään itse ja mahdollisten poimutusten tai laskostusten pitäisi olla

sellaisia, että ne säilyttäisivät muotonsa ja rakenteensa ilman erillistä huoltoa. Tiedossa oli myös, ettei malliston vaatteiden valmistukseen voisi varata aikaa paria kuukautta enempää. Kovin monimutkaisia ja kokeellisia rakenteita ei siis olisi järkevää lähteä tekemään, koska se vaatisi enemmän aikaa ja oikeanlaisten tukimateriaalien ja ompelutekniikoiden perusteellista tutkimista ja kehittämistä. Pohdin mallien rakenteita myös kaavoituksen näkökulmasta ja mietin mahdollisuutta valmistaa useampi eri malli samalla kaavalla, vain pieniä muutoksia tehden. Näin säästyisi aikaa ja vaivaa.

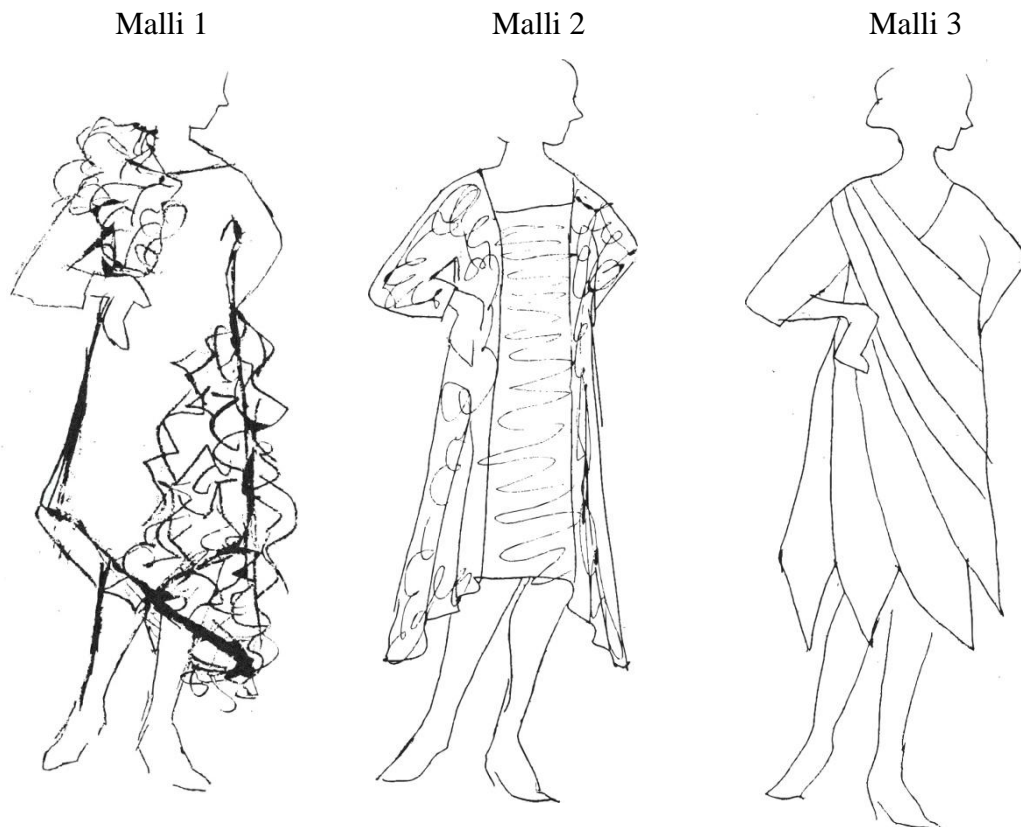
Ensimmäisen karsinnan jälkeen malliston muotokieli ja kokonaiskuva alkoi hahmottua yhä selkeämmin. Jäljelle jäi malleja, joissa oli melko klassinen, linjakas siluetti, mutta suuria näyttäviä yksityiskohtia ja rakenteita. (kuva 5) Koska kaikki loput luonnokset tavallaan sopivat samaan kokonaisuuteen, aloin tarkastella malli kerrallaan, mitkä olisivat kehityskelpoisimpia ja mitkä tulisi hylätä.. Ensimmäisenä hylkäsin mallit 3 ja 5, koska mielestäni ne eivät sopisi kovin monenlaisille vartaloille. Niissä ei myöskään ollut mitään kovin uutta ja raikasta, vaan ne vaikuttivat hieman vanhanaikaisilta. Seuraavaksi päätin hylätä mallit 7 ja 11, sillä niissä molemmissa oli yksityiskohtia rintojen ja vatsan kohdalla. Uskoisin, että iäkkäät eivät halua ainakaan korostaa näitä kehonosia.

KUVA 5. Mallit ensimmäisen karsinnan jälkeen.

4.3 Jatkokehitykseen valitut mallit

Mallistoni muodostuisi siis kolmesta jäljelle jääneestä mallista (kuva 6), joita lähdin kehittämään edelleen. Pohdin jokaisen mallin kohdalla FEA-kriteerien (kuvio 5) toteutumista. Toiminnallisten kriteerien kanssa malleissa tuntui olevan eniten ristiriitoja. Tässä vaiheessa nimittäin kaikki kolme mallia olisivat mahdollisesti pään yli puettava, mikä ei ollut paras mahdollinen ratkaisu iäkkäämpää käyttäjää ajatellen. Selvyyden vuoksi käytän valikoituneista kolmesta mallista tästä lähtien työnimiä malli 1, malli 2 ja malli 3.(kuva 6)

KUVA 6. Jatkokehitykseen valitut mallit

Aloinkin miettiä, voisiko ainakin yhdestä mallista muokata edestä avattavan, takkimaisen vaateen. Päädyin muokkaamaan mallia 2, sillä sen melko suora linja soveltuisi kaikkein helpoimmin muokattavaksi takiksi tai jakuksi. Sen melko avara pääntie myös olisi joka tapauksessa kaivannut jonkinlaista peittävää yksityiskohtaa tai kaulusta, sillä iäkkäämmät naiset haluavat usein kaulan ja rinnan yläosan alueelle peittävyyttä. Toisaalta liian tiukat ja ahtaat pääntiet voivat olla myös ongelmallisia, koska iän myötä niska pyöristyy ja kaulan ympärys kasvaa (Iltanen, 2004, 47).

Myös malli 3 mietitytti minua sillä, vaikka kaarirakenne onkin kaunis ja hoikentava, on sen kaavoittaminen työlästä erityisesti joustamattomasta materiaalista. Aloinkin miettiä voisiko mallia jollakin lailla pelkistää ja kuitenkin säilyttää kaarimaisuuden. Myös tässä mallissa halusin lisätä pääntielle peittävyttä. Malli 1 oli mielestäni melko käyttökelpoinen ilman suurempia muutoksia. Päätin kuitenkin pidentää sitä hieman ja muotoilla helmaa peittävämmäksi. Seuraavassa kerron tarkemmin kustakin mallista ja niiden jatkokehityksestä.

Malli 1

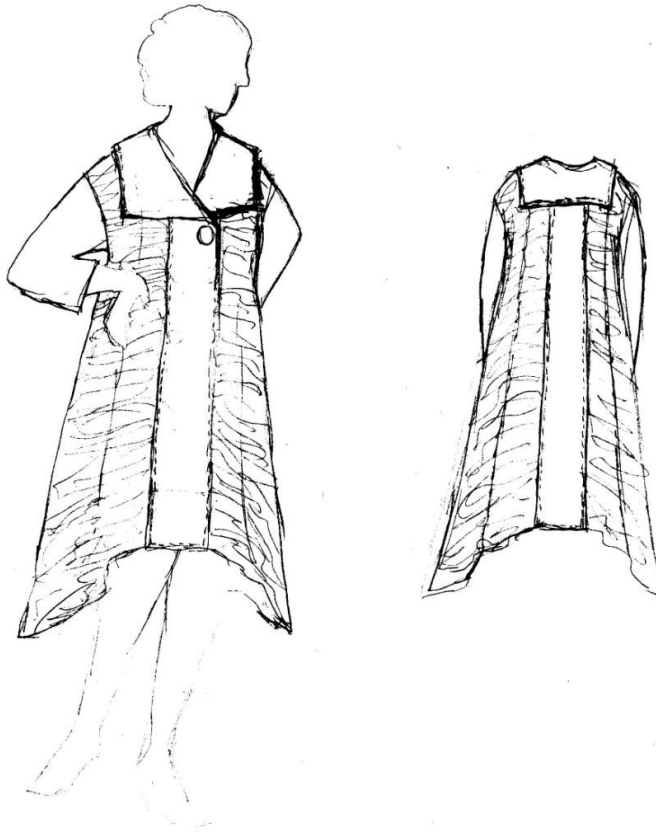
Luonnos, johon olin suunnitellut eräänlaista ”puuhkamaista” poimutus pintaa, miellytti minua kaikista eniten. Mielestäni se oli linjakas olematta tylsä tai arkinen. Aloin kehittää mallia mielessäni tarkentamalla sen muotoa ja linjoja. Koska malli toteutetaan joustamattomasta kankaasta, on siihen syytä lisätä leikkauksia muotoa antamaan. Suorat pitkittäisleikkaukset sopivat mielestäni malliin ja lisäävät sen linjakkuutta. Leikkauksen avulla myös materiaalia säästetään, koska muuten suunnittelemani kimonohiharratkaisu vaatisi hyvin leveitä yhtenäisiä kangaskappaleita.

KUVA 7. Malli 1

Malli 2

Mallista 2 pidin, koska sen muoto on sinänsä yksinkertainen, mutta pintarakenne on elävä ja kahden materiaalin yhdistelmä on mielenkiintoinen. Malli on siis A-linjainen ja edestä yhdellä näkyvällä ja kahdella ”piilotetulla” napilla kiinni. Koko vaate on samaa kangasta, mutta sivukappaleilla kankaan päälle on ommeltu laskostettu sifonki, jonka alta toinen kangas kauniisti kuultaa. Suuressa kauluksessa on kulmat myös takana. Helman kaareva muoto on tarkoitus saada aikaan viistottamalla etu- ja takakappaleita riittävästi ja jättämällä kappaleiden alareunat täysin suoraksi.

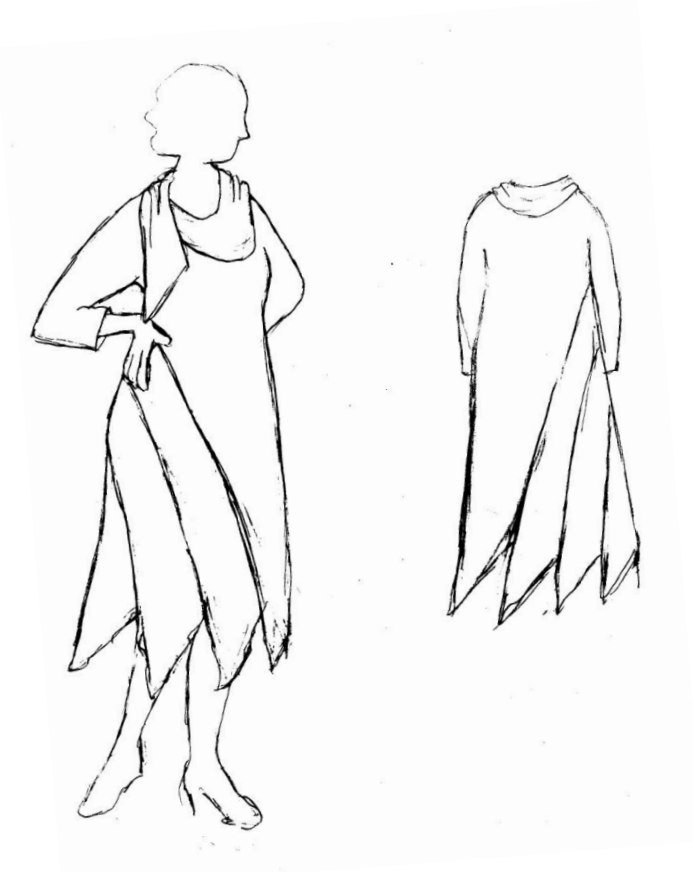

KUVA 8. Malli 2.

Malli 3

Kolmannen valitsemani mallin ideana ovat kaarevat kaitaleet, joista vaate rakentuu. Kehittelin mallia kuitenkin hieman yksinkertaisemmaksi ja helpommaksi valmistaa käyttämällä kaitalerakennetta vain alaosassa koko puvun sijaan. Näyttävää alaosaa

tasapainottamaan liitin pääntielle huivimaisen kaitaleen, jonka voi kietoa haluamallaan tavalla. Kaitaleen pää myös noudattelee helman vinoja muotoja. Tässä vaiheessa en vielä suunnitellut tarkemmin muodon rakentumista teknisesti, kuten muotolaskosten tai leikkausten paikkoja. Tiesin, että minun oli tehtävä kaitalerakenteesta useita kokeiluja eri materiaaleista ja rakenteista, ennen kuin voin lähteä kehittämään mallia pidemmälle.

KUVA 9. Malli 3.

4.4 Kokeilut ja mallien kehittäminen

Vaatesuunnittelun kehysmallin seuraava eli neljäs vaihe on prototyypin kehittäminen. Tämä on vaihe, joka kaikkein suorimmin viittaa teolliseen tuotantoprosessiin, mutta mallia voidaan soveltaa myös uniikin käsityötuotteen suunnitteluprosessiin. Vaikka käsityötuote usein tehdäänkin vain kerran, on sen kehittäminen paljolti samanlainen kuin mainittu prototyypin kehitysvaihe (Koskennurmi-Sivonen 2002) Lambin ja Kallalin mukaan tässä vaiheessa suoritetaan kaikenlainen kokeilu ja testaus. Vaatteista tai niiden osista valmistetaan prototyypit eli koeversiot valituista materiaaleista. Myös rakenteista voidaan tehdä koeversioita, joiden avulla määritellään esimerkiksi tikin pituutta. Prototyypin kehitysvaihe on omassa prosessissani hyvin samanlainen kuin

Lambin ja Kallalin (1992, 44) mallissa. Käytän omassa sovellukseni vaiheesta kuitenkin nimeä *kokeiluvaihe* (kuvio 3), sillä kokeilut yksityiskohdista ja pintarakenteista olivat vähintään yhtä suuressa roolissa kuin varsinaisten vaatteiden kokonaiset prototyypit.

Olin suunnitellut sekä malleihin 1 ja 2 (kuvat 7, s. 29 ja 8, s. 30) erilaisia näyttäviä pintarakenteita. Malliin 1 olin ajatellut melko tiheää, röyhelöistä pintaa toiselle olalle sekä osaan helmaa. Minulla oli melko selkeä mielikuva millaisen tekstuurin halusin, mutta oli selvitetävä millaisten rakenteiden avulla saisin lopputuloksesta oikeanlaisen.

Mallia 1 varten valmistin halvoista materiaaleista kokeiluja, joissa muuntelin muun muassa ”röyhelöiden” muotoa ja pituutta. Kokeilin ensin spiraaliksi leikattua kaitaletta, jonka ompelin suoraan, mutta vaikutelma ei mielestäni ollut tarpeeksi runsas. Seuraavaksi kokeilin poimutettua sekä laskostettua kaitaletta. Laskostetusta kokeilusta tuli kuitenkin mielestäni liian tasainen ja jäykkä vaikutelma, eikä siinä ollut sellaista ilmaisuvoimaa kuin olisin halunnut (kuva 10). Poimutettu kokeilu sopi ulkonäöltään kaikkein parhaiten tarkoitukseen, mutta kaitaleen kiinnityskohdasta kankaaseen tuli epäsiistin näköinen (kuva 11). Teinkin vielä yhden kokeilun, jossa poimutin leveän kaitaleen keskeltä, niin että poimutus muodostui molemmille puolille. (Kuva 12) Kangas kiinnitettiin myös keskeltä, jolloin epäsiistiä reunaa ei muodostunut lainkaan. Tulos oli kuitenkin puolin käyttökelpoinen, mutta kehittelin ajatusta vielä helpommaksi toteuttaa. Jos kangas olisi todella ohutta, kaitaleen voisi ommella kaksinkerroin eli pitkänä ”putkilona”. Putkilon voisi silittää niin, että sauma jäisi kaitaleen keskelle, josta se myös kiinnitettäisiin kankaaseen. Näin poimutukseen ei jäisi näkyviin lainkaan saumoja ja myös kiinnityskohta olisi siisti.

KUVA 10. Kokeilu malliin 1.

KUVA 11. Kokeilu malliin 1.

KUVA 12. Kokeilu malliin 1.

Malliin numero 2(kuva 8, s. 30) olin myös ajatellut eräänlaista laskostuspintaa vaatteiden sivuille. Laskostettu sifonki siis ommeltaisiin miehustamateriaalin päälle ja kääntämällä joka toisessa ompeleessa laskokset eri suuntaan pinnasta tulisi kolmiulotteinen ja elävä. Mielessäni kävi myös ajatus tehdä rakenne pelkästään läpikuultavasta kankaasta, ilman miehustakangasta sen alla. Vaatteen sivukappaleista tulisi siis läpikuultavat, mikä toisi malliin lisää keveyttä. Hylkäsin ajatuksen kuitenkin melko varhaisessa vaiheessa, koska silloin laskorakennetta olisi muutettava kokonaan erilaiseksi. Ilman aluskangasta laskokset eivät nimittäin pysyisi niin hyvin muodossaan ja rakenne menisi ”kasaan”. Tein laskostuspinnasta kokeilun, joka näytti mielestäni hyvältä ja siistiltä (kuva 13). Sen tekeminen silittämisineen ja ompelemisineen oli aikavievää, mutta ei kovin vaativaa. Olin jo tässä vaiheessa tietoinen, että suurten sivukappaleiden peittäminen laskostuksin, olisi melkoinen urakka. En kuitenkaan pitänyt sitä ongelmana, koska voisin tehdä laskostuksia pienissä erissä useampana iltana.

KUVA 13. Kokeilu pintarakenteesta malliin 2.

4.5 Prototyypit

Koska mallistoni vaatteita ei valmisteta kellekään tietylle henkilölle, oli luontevinta kaavoittaa ne standardikokoon. Suomen väestölle suoritetulle perusmittauksen mukaan, yli 64-vuotiaiden suomalaisten naisten yleisin vaatekoko on 46. N-2001-

mittataulukoissa naiset on jaettu vartalotyypin mukaan viiteen luokkaan ja pituuden mukaan neljään luokkaan. Tilastollisesti suurin osa yli 64-vuotiaista naisista sijoittuu vartalotyyppiluokkaan B eli normaali lantio ja pituusryhmään 2 eli 160 cm. (Finatex, 2001.) Päätin valmistaa kaavat näillä mitoilla ja pituudella. Peruskaavan tein Grafis-kaavoitusohjelmalla ja kuositelun käsin. Valitsin käsinkuosittelun, koska koen, että kun kaavat ovat oikeissa mittasuhteissa, on helpompi hahmottaa esimerkiksi väljyyksiä, linjoja ja muotoja.

Suunnittelin valmistavani tekemiäni kaavoja käyttäen kaikista malleista prototyypit eli protot, joiden avulla testaisin kaavoituksen toimivuutta kuten kimonohiaa ja väljyyksiä sekä yleisiä linjoja kokonaisuudessaan kuten helman pituutta, leveyttä ja laskeutuvuutta. Protojen päälle hahmottelin muotoilemalla yksityiskohtien paikkoja, rakennetta, asentoa ja kokoa. Muotoilu (*draping*) on tekniikka, jonka avulla voidaan hahmotella vaatteen linjoja, muotoja ja yksityiskohtia kokoamalla kangasta eri tavoin mallinuden päälle. Tällä tavalla voidaan luoda sellaisia kolmiulotteisia muotoja, jotka esimerkiksi kaavojen avulla olisi hyvin hankalaa tai mahdotonta toteuttaa. (Seivewright 2007,106.)

Ensimmäiseksi valmistin proton malliin 2. Istuvuus ja helman leveys ja laskeutuvuus vaikuttivat hyvältä mallinuden päällä (kuva 14), mutta kun protoa sovitettiin henkilön päälle, kädentiet olivat selvästi liian pienet ja ahtaat. Lisäsin uuteen kaavaan kädentielle 6 cm väljyyttä. 160 cm pitkälle henkilölle vaate vaikutti myös hieman liian lyhyeltä, joten lisäsin helmaan pituutta 15 cm. Muuten malliin ja linjoihin ei tullut juurikaan muutoksia. Suurin ulkonäöllinen muutos tapahtui kauluksessa.

KUVA 14. Proto malliin 2.

En ollut alun perinkään täysin tyytyväinen kaulukseen, sillä se tuntui jotenkin liian tavanomaiselta ratkaisulta. Aloin myös epäillä ratkaisun toimivuutta. Arvelin, että kauluksen takaosa ei välttämättä asettuisi kauniisti niskan ja olkien seudun pyöreiden vuoksi. Iäkkäämmillä ihmisillä tämä ongelma voisi vielä korostua. Päätin kuitenkin testata kauluksen toimivuutta proton kanssa. Kaavoitin kauluksesta koeversion, jota testasin neulaamalla sen proton pääntielle. Näin heti, että vaikka saisin takaosan toimimaan kaavoituksellisesti, se toi kokonaisuuteen ”tätimäisyyttä”, jota nimenomaan halusin välttää. Päätin siis hylätä suunnitellun kaulusrakenteen ja kokeilla uusia ratkaisuja proton kanssa. Leikkasin kankaasta suoran kaitaleen jonka taitoin kaksin kerroin ja neulasin proton pääntielle pystykauluksen tavoin. (kuva 15) Se näytti heti paremmalta, mutta päätin lisätä lopulliseen kauluskaitaleeseen 2 cm korkeutta, jolloin kaulus laskeutuisi kauniimmin.

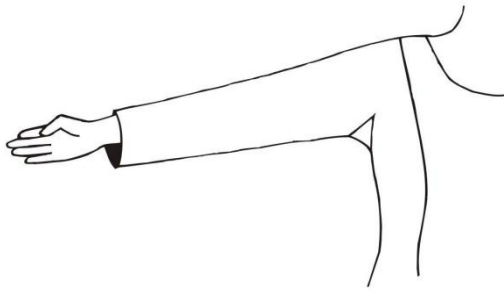
KUVA 15. Uusi kauluskokeilu malliin 2 proton päntielle.

Piirsin myös uuden luonnoksen mallista 2 uuden kauluksen kanssa (kuva 16). Suunnittelemani pystykaus kuitenkin vaatisi ainakin 3 näkyvää nappia yhden sijaan, koska päällekkäin menevät kappaleet keskellä edessä eivät muuten pysyisi paikoillaan. Alempaa kappaletta tukemaan myös tarvittaisiin jonkinlainen piilokiinnitys.

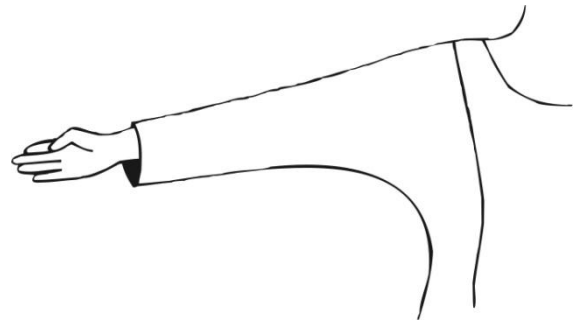

KUVA 16. Uusi kaulus malliin 2.

Seuraavaksi valmistettiin proto malliin 1. Alun perin aion toteuttaa lappukimonomallisen hiharakenteen (kuva 17), koska ajattelin sen olevan kättä myötäilevämpi vaihtoehto kuin tavallinen kimonohiha (kuva 18). Lappukimonoratkaisu myös parantaisi hihan liikkuvuutta eli vaikuttaisi toiminnallisuuteen. Tein rakenteesta kokeilun, mutta siitä oli vaikea saada siistiä ja kestävä. Koska lappukimonoratkaisu oli melko haastava tehdä eikä se loppujen lopuksi tuonut hihan ulkonäköön merkittävää parannusta, päätin tehdä hihasta tavallisen väljäkhön kimonohiphan.

KUVA 17. Lappukimonohiha

KUVA 18. Kimonohiha

Sovituksissa malli näytti melko hyvältä. (kuva 19) Pitkittäissaumat asettuivat hyvin ja kimonohiphat olivat melko toimivat. Tosin ilman lappukimonorakennetta hihojen liikkuvuus ylös ja sivuille ei ollut paras mahdollinen. En uskonut sen kuitenkaan haittaavan, koska vaatetta tultaisiin kuitenkin käyttämään lähinnä juhlatilanteissa, jolloin liikutaan hillitysti. Pienensin myös pääntietä hieman, sillä se vaikutti liian avaralta vanhemman ihmisen makuun. Kokeilin kuitenkin vielä proton pukemista itselleni, etten tekisi pääntiestä liian pientä, mikä vaikuttaisi puettavuuteen ja riisuttavuuteen.

KUVA 19. Proto mallista 1 ja 3 edestä. mallista 1 ja 3 takaa.

Kaiken kaikkiaan malli 1 vaikutti kaavoituksellisesti onnistuneelta lukuun ottamatta liian avaraa pääntietä. Aloinkin miettiä, voisiko myös mallin 3 (kuva 9) toteuttaa samoilla kaavoilla. Mallit olivat linjoiltaan nimittäin hyvin samanlaisia. Kaavoihin toki pitäisi luultavasti tehdä joitakin pieniä muutoksia, mutta kuosittelua ei tarvitsisi aloittaa aivan alusta asti. Päätinkin ensin kokeilla, millainen mallin 3 helman kaitaleratkaisusta tulisi, ennen kuin tekisin päätöksen muusta kaavoituksesta.

Mallia 3 varten tein kaavat helman kaareviin kaitaleisiin. Leikkasin kaitaleet kaavojen avulla ja ompelin ne yhteen (kuva 20). Tarkoitus oli lähinnä kokeilla, miten kaareva sauma toimisi ja miltä se näyttäisi, koska vinoon langansuuntaan leikatuilla ja varsinkin kaarevilla saumoilla on taipumus venyä ommellessa ja muodostaa epäsiistin näköistä poimutusta. Jos taas ommel on liian kireä, kaarevan sauman kaarevampi kappale jää usein pussittamaan.

KUVA 20. Kaitalekokeilu tasossa.

Neulasin kaitaleen mallin 2 proton päälle nähdäkseni, miten kaitaleet asettuisivat valmiissa vaatteessa (kuva 21). Olin erittäin tyytyväinen muotoon ja kaarien paikkoihin, mutta epäilin silti saumojen venyvän ajan kanssa. Niitä olisi tosin voinut ehkä tukea nauhalla tai tukikankaalla, mutta se taas olisi voinut vaikuttaa helman laskeutuvuuteen. Rakenteesta ei myöskään saisi tulla liian raskasta saumoineen ja tukimateriaaleineen, jotta vaatteessa ei käytettäessä tuntuisi epämiellyttävää painon tunnetta. Kaarevat leikkaukset eivät myöskään yksinään tuoneet vaatteeseen sellaista näyttävyyttä, jota olin kaivannut. Kaaret asettuivat kuitenkin vaatteeseen kauniisti ja toivat helmaan keveyttä.

KUVA 21. Kaarikokeilu proton päällä.

Aloinkin miettiä, voisiko kaari-idean toteuttaa jollakin muulla tavalla esimerkiksi ompelemalla jonkinlaisia liehukkeita helman päälle. Näin helmaa ei tarvitsisi ollenkaan rakentaa erillisistä kaitaleista, jolloin kaarevien saumojen mahdolliset ongelmat jäisivät pois. Edelleen rakenteen pitäisi kuitenkin olla tarpeeksi kevyt. Päätinkin kokeilla muotoilla erilaisia ratkaisuja suoraan proton helman päälle. Jäljensin tussilla kaarien paikat proton helmaan antamaan kaarirakenteille oikean muodon ja suunnan. Päätin ensin tehdä kokeiluja käyttäen sifonkia, koska se oli tarpeeksi kevyttä ja laskeutuvaa. Olin ajatellut käyttää sifonkia myös mallissa 2, joten se toisi mallistoon yhtenevyyttä. Kiinnitin kankaan nuppineuloilla kaarien ja sivusauman kohdalta, mutta jätin jokaiseen kaaren väliin ”löysää” (kuva 22). Kokeilemani rakenne ei kuitenkaan sellaisenaan ollut tarkoitustaan vastaava. Kaipasin siihen enemmän runsautta ja toisaalta linjakkuutta. Sifonki myös vaikutti sittenkin jopa liian laskeutuvalta ja myötäilevältä.

KUVA 22. Sifonkikokeilu mallin 3 helmaan.

Sifonkikokeilusta sain kuitenkin idean helman päälle kaarien mukaan ommeltavista kaitaleista, joiden toinen reuna olisi irrallaan. Luonnostelin idean paperille hahmottaakseni sen paremmin (kuva 23). Alustavasti se vaikutti hyvältä ratkaisulta saada helmaan volyymia mutta toisaalta keveyttä ja ilmapuutta.

KUVA 23. Luonnos kaitaleideasta

Valitsin kokeilukankaaksi organzan. Se on kevyttä mutta jäykempää kuin sifonki, joten siitä saisi ”ilmavampia” muotoja kuin esimerkiksi sifongista ja halusin nimenomaan korostaa kaitaleiden ”leijuvaa” vaikutelmaa. Päätin leikata kaitaleet kokeilua varten vinoon langansuuntaan, mikä lisää kankaan joustoa ja laskeutuvuutta. Arvelin, että tällä tavalla kaitaleiden ja helman kiinnityskohdassa olisi myös hieman joustoa ja keveyttä, eikä helman kangas alkaisi niin helposti vetämään ompeleen kohdalla. Tein kaitaleista kaksinkertaiset, koska silloin niitä ei tarvitsisi päärmätä erikseen ja lopputulos olisi siistimpi. Päätin kokeilua varten tehdä kaitaleeseen vielä ompeleen taitereunaan, jotta sitä olisi helpompi käsitellä muotoillessa. Huomasin, että vetämällä kangasta hiukan ommellessa taitereunaan muodostui loivia poimuja. Poimut näyttivät yllättävän kauniilta ja tasaisilta, vaikka ne alun perin muodostuivat vahingossa. Päätinkin kokeilla ommella poimuja kaikkien helmaan tulevien kokeilukaitaleiden reunaan. Kiinnitin kaitaleet merkitsemieni kaarien mukaan proton helmaan. (kuva 24)

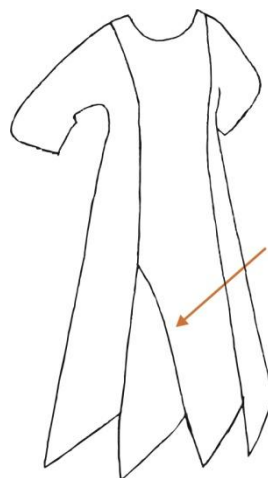
KUVA 24. Organza-kokeilu malliin 3

Tarkastelin lopputulosta ja se näytti suhteellisen hyvältä. Mietin kuitenkin, olivatko poimutetut kaitaleet jotenkin liian tyttömäisiä. Lopulta päädyin siihen, että kokeilukai-

taleiden valkoinen väri antoi mielikuvan pitseistä ja røyhelöistä. Valmiiseen pukuun yhdistettävien kaitaleiden värin tuli siis valita hyvin miehustakankaaseen sopivaksi, etteivät kaitaleet veisi liikaa huomiota.

Aloin myös pohtia, mitä tekisin puvun helmalle ylipäättään, koska vaikka olin hylännyt yhteen ommeltujen kaitaleiden idean, en halunnut jättää helmaa yksinkertaisesti suoraksi. Halusin, että helman muoto jollakin lailla jatkaisi etukappaleisiin tulevan koristeen kaarevia linjoja. Pohdin, voisinko säilyttää helmassa alkuperäisen idean ”sahanterä” muodon. Tällainen muoto on kuitenkin hyvin hankala valmistaa ehjään kankaaseen, koska sen päärmääminen ei onnistu taitteelle kääntämällä. Muotokaitaleen tai vinonauhan avulla päärmäys voisi onnistua, mutta silloin helman ”liehukkeista” tulisi liian jäykkiä ja helman liikkuvuus ja keveys kärsisivät.

Tässä vaiheessa palasin pohtimaan ideaani käyttää samaa kaavaa malleissa 1 ja 2. Ajatusta tuki se, että mallin 1 kaavassa oli useita pitkittäissaumojia eli vaate tavallaan muodostui monesta kaitaleesta. Näiden pitkittäissaumojen avulla haluamani liehuke-reuna voisi onnistua. Halusin kuitenkin, että kaikki liehukkeet reunassa olisivat samankokoisia, ja että niiden koko olisi sopusoinnussa muun vaatteen kanssa. Ongelmana oli se, että kappaleet, joista vaate rakentuisi, olisivat helmasta eri levyisiä, jolloin myös liehukkeista tulisi erilevyisiä. Etu- ja takakappaleet olisivat jotenkin jaettava kahteen eri liehukkeeseen. Tulin siihen tulokseen, että kätevimmin se onnistuisi tekemällä molempiin kappaleisiin hieman kaareva sauma (kuva 25), joka jäisi piiloon päälle ommeltavien liehukkeiden alle.

KUVA 25. Piirros liehukeratkaisusta pitkittäissaumojen yhdydessä.

Päätinkin kokeilla tällaista rakennetta proton helmaan (kuva 26). Pitkittäissaumojia piti muotoilla hieman sekä etu- että takakappaleella, mutta muuten ratkaisu vaikutti hyvin toimivalta.

KUVA 26. Helmakokeilu protossa.

4.6 Lopullinen materiaalien valinta

Olin jo suunnitteluprosessin alkuvaiheessa tehnyt tietoisin valinnan, että hankkisin malliston lopulliset materiaalit vasta, kun suunnittelu ja kokeiluosuus olisi läpikäyty. Tein tämän valinnan osittain siksi, koska vasta lopullisten, protojen kanssa kokeiltujen kaavojen mittojen mukaan voisin laskea tarkasti, kuinka paljon tarvitsisin mitäkin kangasta. Sama koskee myös yksityiskohtiin tarvittavia materiaaleja. Kun tiedossa olisi hyvin tarkasti materiaalien menekki, kangasta ei tulisi hankittua liikaa. Jos kangasta taas olisi hankkinut liian vähän, sitä ei välttämättä olisi usean viikon päästä enää saatavana lisää. Materiaalien valinta myös tuntui paljon helpommalla, kun oli tiedossa melko tarkkaan, millaisia asuista tulisi. Minulla oli siis jo ikään kuin ”kehykset”, joihin oli vain haettava oikea pinta, väri ja sävy.

Materiaalien valintaa varten kävin kangaskaupassa useita kertoja ja vertailin toisiinsa useita erilaisia materiaaleja ja värejä. Kuten olin jo alustavasti suunnitellutkin päädyin

valitsemaan kaikkiin malleihin samantyylistä materiaalia eli satiinia. Paksumpi satiinilaatu soveltuisi hyvin malleihin 1 ja 3. Se antaisi malliin ryhdikkyyttä ja oli myös tarpeeksi jäykkää säilyttämään muotonsa, vaikka sen päälle kiinnitettäisiin runsaitakin yksityiskohtia. Sen kiilto oli myös sopivan hillittyä, mutta kuitenkin juhlavaa. Myös malliin 2 halusin valita pinnaltaan samantapaista materiaalia kuin muihin malleihin. Materiaalin täytyisi olla kuitenkin melko ohutta ja laskeutuvaa, koska sivukappaleissa sen päälle ommeltaisiin laskostettua sifonkia, mikä lisäisi kankaan runsautta ja painoa. Viimein löysin ohutta eläväpintaista satiinia, jota oli saatavana useamman värisenä. Sen oikea puoli oli lähes foliomaisen kiiltävä, mutta nurja puoli oli kauniin himmeäkiiltainen ja toi mieleen raakasilkin. Materiaali myös laskeutui kauniisti, mutta oli sen verran tiheäsidoksista, että sifongin ompeleminen sen päälle tuskin aiheuttaisi ongelmia, kuten haurastumista tai repeämistä.

Mallin 1 poimutuksiin olin jo alustavasti ajatellut Venezia-vuorikangasta, joka olisi tarpeeksi ohutta ja kevyttä, mutta kuitenkin sen verran jäykkää että se säilyttäisi muotonsa. Se oli myös melko edullista ja sitä oli saatavana hyvin monen värisenä. Mallin 3 helmarakenteen kokeiluun valittu organza oli osoittautunut kaikin puolin sopivaksi. Se oli kevyttä, kauniin läpikuultavaa ja muotonsa säilyttävää. Myös organzaa oli saatavana monissa väreissä ja sävyissä. Malliin 2 olin suunnitellut sifonkia ommeltavaksi sivukappaleiden päälle. Läpikuultavia, kevyitä ja ohuita materiaaleja oli toki saatavana muitakin, mutta sifonkiin oli kaikkein helpoin silittää laskoksia, jotka pysyivät muodossaan.

Kun olin tehnyt päätöksen, mitä materiaalia valitsin vaatteisiin, oli vielä päätettävä väreistä ja sävyistä. Sekä paksua että ohuempaa satiinia oli saatavana useita eri värejä. Halusin ehdottomasti noudattaa jalokiviteemaa myös värien suhteen, joten valitsin vertailtaviksi värit, joita omasta mielestäni voisi kuvailla jalokiviväreiksi. Halusin malliston asujen myös näyttävän yhtenäiseltä kokonaisuudelta, joten käytin paljon aikaa värien ja sävyjen vertailuun. Viimein päädyin kolmeen väriin, jotka näyttivät hyvältä toistensa kanssa ja toivat myös kokonaisuutena mieleen jalokivet. Valitsin malliin 1 syvänsinisen, hieman violettiin taittuvan sävyn (kuva 27) ja malliin 3 viininpunaisen sävyn (kuva 28). Vastapainoksi näille melko tummille ja vahvoille väreille valitsin malliin 2 helmenharmaan ohuen satiinin (kuva 29). Helmenharmaan materiaalin rinnalle sivukappaleisiin valitsin luonnonvalkoista sifonkia. Suurena pintana se

tekisi koko vaatteesta raikkaan vaalean niin, ettei helmenharmaa satiini näyttäisi muiden syvien värien rinnalla tunkkaiselta.

KUVA 27. Materiaalin malliin 1. Paksu satiini ja kaksi erisävyistä vuorikangasta yksityiskohtiin.

KUVA 28. Satiini ja organza malliin 3.

KUVA 29. Ohut eläväpintainen satiini ja vaalea sifonki malliin 2.

4.7 Valmistus

Toimeenpanovaihe toteutetaan Lambin ja Kallalin (1992, 45) kehysmallin mukaan viimeisenä. Teollisessa suunnitteluprosessissa se tarkoittaa, että malli on kokonaisuudessaan hiottu valmiiksi pienintä yksityiskohtaa myöten aiempien vaiheiden kautta. Prototyyppi on arvioitu ja tarvittavat muutokset ja korjaukset tehty ennen kuin lopullinen tuote valmistetaan. Kuten jo aiemmin totesin, omassa prosessissani arviointi on mielekästä tehdä vasta viimeisenä, kun mallisto on täysin valmis. Toimeenpanovaihe eli vaatteiden valmistus sijoittuu kokeiluvaiheen ja arviointivaiheen väliin (kuvio 5).

Valmistuksessa malleihin ei tullut merkittäviä ulkonäöllisiä muutoksia, mikä mielestäni kertoi siitä, että kokeiluvaihe oli onnistunut. Kokeilujen ja protojen ansiosta osasin melko hyvin ennakoida, miten materiaalit käyttäytyivät erilaisissa rakenteissa, mikä helpotti valmistusta. En kuitenkaan välttynyt täysin suunnitelmien muutoksilta valmistusvaiheessa, mikä muistutti taas siitä, ettei kokeilullista vaatetta suunnitella voi ottaa aivan kaikkea huomioon.

Ennen kuin aloin kiinnittää piilovetoketjua mallin 1 sivusaumaan, huomasin, että leveiden kimonohihojen takia vetoketjua ei voisi kiinnittää kovin ylös kainaloon. Tällöin vaate voisi pukiessa olla hankala, koska se voisi ottaa juuri rintojen kohdalta kiinni. Vetoketjua ei olisi järkevää upottaa todella kaarevaan kimonohihan sisäsaumaan,

joten aloin pohtia, miten kainaloon saisi ylimääräistä väljyyttä, joka ei kuitenkaan vaikuttaisi puvun ulkonäköön. Viimein keksin leikata vuorikankaasta kolmion mallisen kappaleen, jonka ompelin hihan kaarevaan saumaan. (kuva 30)Ratkaisu antoi pukemista helpottavaa väljyyttä mutta jäi vaatetta käytettäessä näkymättömiin käsivarren alle. Käytin samaa ratkaisua myös 3 mallissa.

KUVA 30. Pukemista helpottava kainalolappu malleissa 1 ja 3.

Kun malli 1 oli suurimmilta osin koottuna mallinuken päällä, päätin kuitenkin kaventaa neljän senttimetrin verran joka saumasta. Halusin tämän mallin helmasta linjakkaan, koska siihen suunnittelemani röyhelöt toisivat kuitenkin melko lailla runsautta helmaan, enkä halunnut helmaan liikaa volyymia. Leveä ja röyhelöinen helma veisi liikaa huomiota alaosaan ja halusin ehdottomasti säilyttää vaatteessa tasapainoiset mittasuhteet. Tässä vaiheessa koin vielä tarpeelliseksi hahmotella poimutusten paikkoja kiinnittämällä poimutuskaitaleen kokeeksi nuppineuloilla pukuun (kuva 31). Koska halusin nähdä miltä kokonaisuus näyttäisi, kiinnitin samalla tavalla myös olalle tulevan röyhelön.

KUVA 31. Nuppineuloilla kiinnitetty hahmotelma röyhelöiden asennosta ja määrästä.

Röyhelöt asettuivat hyvin, mutta kun lopullisesti ompelin ne vaatteeseen tein helman röyhelöstä vielä hieman kaarevamman, korkeamman ja runsaamman. (kuva 32) Olkaröyhelön asettelu vaati vielä jonkin verran hiomista ennen kuin ompelin sen vaatteeseen. Sain lopputuloksesta kuitenkin hyvin siistin, kun kiinnitin kaitaleen päät miehustan saumojen sisään.

KUVA 32. Röyhelöyksityiskohdat mallissa 1.

Kuten olin arvellutkin, mallin 2 sivukappaleiden pintarakenne oli hyvin suuritöinen. Suurena pintana laskostuksesta oli myös hieman vaikea saada tasaista. Mielestäni persoonallinen lopputulos oli kuitenkin vaivan väärti. Kun malli 2 oli lähestulkoon valmis, päätin kuitenkin kaventaa sen helmaa sivusaumoista. Taitospinta oli lisännyt materiaalin paksuutta ja runsautta, joten helmat pyrkivät kiertymään rumasti sisäänpäin. Kavennus teki myös vaatteen linjasta kauniimman. Myös pystykauluksen mallia piti muuttaa hieman, koska suuren napin painosta kaulus pyrki taittumaan epämiellyttävästi. Tein kauluksesta matalamman ja muotoilin sitä enemmän myötäileväksi edestä. Jäykistin myös kaulusta tukikankaalla ja yläreunan tikkauksella. Tulos oli hieman erilainen kuin olin alun perin suunnitellut, mutta olin tyytyväinen. (kuva 33)

KUVA 33. Valmis kaulus mallissa 2.

Malliin 3 ei tullut juuri lainkaan kaavoituksellisia muutoksia. Sen sijaan, että olisin valmistanut pääntien huiviliehukkeen kokonaan organzasta, päätin tehdä toisen puolen organzasta ja toisen miehustakankaasta. Näin liehuke laskeutui paremmin olkapäille.(kuva 34)

KUVA 34. Muunneltava kaulusliehuke mallissa 3.

Kun kaikki vaatteet olivat vihdoinkin valmiina, nimesin ne tuttujen jalokiven mukaan. Mallien nimet myös kuvaavat vaatteen väriä ja yhdistävät ne jalokiviteemaan. Ensimmäinen malli, josta tähän asti olen käyttänyt työnimeä malli 1, sai safiirinsinisen värinsä mukaan nimekseen Safiiri. Mallin 2 nimeksi tuli Opaali, sillä opaalivärinen mielletään usein vaaleaksi tai valkoiseksi. Mallin 3 nimesin Rubiiniksi syvänpunaisen värin mukaan.

5 VALMIIN MALLISTON ARVIOINTI

Arviointi on Kallalin ja Lambin (1992,45) mallissa vaihe, jossa vaatteen prototyypin ominaisuuksia verrataan ongelman tunnistamisvaiheessa määritettyihin FEA-kriteereihin. Vaatteen ominaisuuksia arvioidaan subjektiivisesti kuten, kuinka kaupallinen tai erottuva se on muista markkinoilla olevista tuotteista. Ominaisuuksia tarkastellaan myös objektiivisesti kuten, onko liikkuvuutta tarpeeksi tai miten kiinnitykset toimivat. Malleja voidaan tässä vaiheessa vielä hylätä tai muunnella. Kuten jo aiemmin totesin, omassa prosessissani arviointi tapahtuu hieman erilaisesta näkökulmasta. Toki arviointiperusteet tulevat hyvinkin suoraan omasta FEA-sovelluksestani, mutta malleja arvioidaan yksilöllisinä valmiina tuotteina, ei kehitettävänä kaupallisina prototyyppeinä.

5.1 Arviointitilaisuudet

Koska oli tarpeen saada mallistolle myös ulkopuolista arviointia, järjestin kaksi erillistä arviointitilaisuutta, joihin osallistui kohderyhmääni kuuluvia naisia. Päätin, että vapaamuotoinen, keskustelupainotteinen tilaisuus, jossa mallinukun päällä olevia vaatteita voisi kommentoida vapaasti, olisi paras vaihtoehto. Keskustelun lomassa arviointi olisi luontevaa ja monimuotoista. En kuitenkaan halunnut, että arviointi perustuisi täysin vapaalle keskustelulle, joten kirjasin FEA-mallin kriteerejä apuna käyttäen muistiin asiat, jotka toivoin tulevan käsitellyksi. Täydensin vielä listaa kysymyksillä, joilla voisin tarkentaa ja selventää asioita. Näistä kokosin keskustelulle eräänlaisen rungon, jonka avulla voisin seurata, että kaikki haluamani asiat tulisivat käsitellyksi (liite 2).

Päätin myös tehdä arvioijille lomakkeen (liite 1), johon he voisivat merkitä ikänsä ja kirjoittaa kaikenlaisia huomioita ja palautetta muistiin. Tein lomakkeesta hyvin vapaamuotoisen ja liitin siihen suurehkot kuvat jokaisesta mallista. Lomakkeiden tarkoitus oli lähinnä saada helposti selville heidän ikänsä, enkä aikonut erityisesti kehottaa heitä kirjoittamaan lomakkeelle muuta, jos se ei tuntuisi luontevalta. Ikä oli mielestäni olennainen muuttuja arviointien kannalta, sillä se mahdollistaisi vertailun arvioijien vastausten välillä. Toki osallistujien määrä oli sen verran rajallinen molemmissa tilaisuuksissa, ettei palautteesta voisi tehdä suuria yleistyksiä tai vertailla varsinaisia ikäryhmiä toisiinsa. Kuitenkin olisi mielenkiintoista tietää, mitä eroja esimerkiksi 65-vuotiaan ja 80-vuotiaan arvioinneissa olisi.

Ensimmäinen arviointitilaisuus

Ensimmäisen arviointitilaisuuden järjestin Savonniemen kampuksella, terveydenhoitajaopiskelijoiden iäkkäille järjestämän tapahtuman yhteydessä. Paikalla oli kahdeksan 68 -81-vuotiasta naista. Läsä oli myös muutamia tapahtumat järjestäneitä terveystieteiden opiskelijoita, jotka istuivat etäämmällä eivätkä millään tavalla osallistuneet arviointiin tai keskusteluun. Paikalla oli myös harjoittelija Miia Tarujärvi, jonka tehtävänä oli kirjata keskustelussa esiin tulevia asioita muistiin, jotta minun olisi helpompi myöhemmin dokumentoida arvioinnin tulokset. Harjoittelija istui myös etäämpänä eikä osallistunut keskusteluun. Apuna minulla oli aiemmin mainitsemani keskustelurunko (liite 2). Sain käyttööni suurehkon neuvottelutilan, joka sopikin hyvin tarkoituksiini. Sain kaikki osallistujat istumaan saman pöydän ääreen, mikä teki keskustelusta helpompaa. Tilaisuudelleni oli varattu aikaa noin 45 minuuttia, mikä osoittautui hyvin riittäväksi. Puin malliston vaatteet mallinukkien päälle ja asetin nuket tilaan siten, että asut voi helposti nähdä pöydässä istuessa. Jaoin lomakkeet (liite 1) pöydälle, jotta osallistujien olisi mahdollisimman helppoa ja luontevaa tutustua niihin.

Kun kaikki osallistujat olivat saapuneet paikalle, aloitin esittelemällä itseni ja kertomalla hieman mallistosta ja sen lähtökohdista. Pyysin osallistujia kirjaamaan lomakkeisiin ikänsä ja mainitsin, että lomakkeisiin saa myös kirjoittaa palautetta tai mitä tahansa mieleen tulevia asioita. Korostin kuitenkin, että toivoisin pääpainon olevan vapaassa keskustelussa. Osallistujat tunsivat toisiaan jonkin verran ennestään, mikä loi keskustelulle hyvin luontevan, rennon ilmapiirin. Kaiken kaikkiaan en juuri käyttänyt tekemääni keskustelurunkoa, sillä osallistujat käsittelivät lähes kaikki tarvittavat asiat

vapaamuotoisesti ilman ohjausta. He olivat hyvin innokkaita ilmaisemaan mielipiteensä ja usein perustelivat mielipidettään omakohtaisten kokemusten kautta. Koska keskustelu eteni niinkin sujuvasti, päätin itse olla äänessä mahdollisimman vähän, etten tiedostamattani ohjaisi mielipiteitä mihinkään tiettyyn suuntaan. Joistakin asioista minun oli kuitenkin kyseltävä, jotta ne tulisivat käsitellyiksi.

Suurin osa kahdeksasta arvioijasta osallistui keskusteluun, mutta joukossa oli myös muutama hiljaisempi ja arempi osallistuja. He ilmaisivat mielipiteitään lähinnä pienillä eleillä kuten nyökkäyksillä tai ilmeillä. Olisin toki halunnut mielellään kuulla myös heidän näkemyksiään, mutta en alkanut varta vasten kysellä. Tiedostin, että yksi tällaisien keskustelupohjaisen arvioinnin ongelma on se, että persoonallisuudeltaan ulospäin suuntautuneimmat ja äänekkäimmät henkilöt saivat mielipiteensä kuuluville tehokkaammin kuin hiljaisemmat. Ajattelinkin jakamiani lomakkeita yhtenä ratkaisuna tähän ongelmaan, koska aremmat arvioijat varmaan kirjoittaisivat näkemyksiään mieluummin niihin. Tässä arviointitilaisuudessa osallistujat eivät kuitenkaan olleet kirjoittaneet lomakkeisiin ikänsä lisäksi juuri mitään. Vain yhdessä lomakkeessa luki Safiirmallin kohdalla: ”hieno juhlapuku”. En kuitenkaan ollut odottanutkaan tai vaatinut, että lomakkeisiin olisi kirjoitettava mitään. Keskustelu oli kuitenkin ollut vilkasta ja siinä tuli ilmi monta mielenkiintoista näkökohtaa, mikä olikin tilaisuudessa tärkeintä.

Toinen arviointitilaisuus

Kohderyhmääni kuuluva tuttavani antoi minun järjestää toisen arviointitilaisuuden hänen asunnossaan. Tilaisuuteen osallistui hänen lisäksi neljä hänen tuttavaansa. Osallistujat olivat 66–72-vuotiaita. Koska tilaa ei ollut käytettävissä kovin paljon, toin paikalle vain yhden mallinuken, jonka päällä esittelin yhden vaateen kerrallaan. Tämä ratkaisu tosin sulki pois sen, että osallistujat olisivat nähneet koko malliston kerralla. Toisaalta he keskittyivät ehkä paremmin arvioimaan yksittäistä vaatetta kerrallaan.

Kuten edelliselläkin kerralla aloitin tilaisuuden esittelemällä itseni ja kertomalla hieinan malliston lähtökohdista. Sen jälkeen puin nukan päälle ensimmäisen vaateen, minkä jälkeen keskustelu lähti sujuvasti etenemään. Vaihdoin aina seuraavan vaateen nukan päälle noin parinkymmenen minuutin kuluttua, kun keskustelu taukosi sopivasti. Tilaisuus kesti noin tunnin.

Kuten ensimmäisessäkin arviointitilaisuudessa, minulla oli mukana arviointirunko, jota en kuitenkaan taaskaan juuri tarvinnut. Keskustelu oli hyvin vapaata ja sujuvaa, mutta osallistujat myös tällä kertaa kirjoittivat aktiivisesti palautetta antamiini lomakkeisiin, vaikka en sitä erityisesti ollut pyytänytkään. Koska osallistujat tunsivat toisensa melko hyvin, keskustelu tahtoi välillä mennä sivuraiteille ja kuulumisien vaihtamiseksi. Yleensä ottaen itse asiaan palattiin kuitenkin hyvin pian. Tällä kertaa arvioijat ottivat enemmän kontaktia minuun ja kyselivät aktiivisesti materiaaleista, suunnittelusta, valmistuksesta ja siitä, miten päädyin suunnittelemaan vaatteita juuri iäkkäille.

5.2 Yksittäisten mallien arviointi

Safiiri-malli

KUVA 35. Safiiri-malli.

Itse olin kaikkein tyytyväisin Safiiriin valmiina tuotteena. Mielestäni sininen sävy on hyvin kaunis ja röhhelökoristeiden värit myös sointuivat siihen upeasti. Myös suurelle osalle arvioijia Safiiri oli malleista kaikkein mieluisin. Asua kuvailtiin sanoilla *tyylis, juhlava, näyttävä ja tasapainoinen*. Väristä ja siihen soinnutetuista röhhelöistä pidettiin erityisesti. Joku tosin ilmaisi, ettei pitänyt liiasta koristuksesta ja olisi poistanut helmaröhhelöt kokonaan. ”*Mutta ne hän kuuluu siihen*”, toinen arvioija kommentoi.

Arvioijat toivat esille myös erityisesti sen, että puku olisi hyvä tausta näyttävälle korulle, mutta toisaalta koruja ei välttämättä tarvitsisi sen kanssa ollenkaan. Erityisesti mainittiin myös kunniamerkit, joille puvussa oli sopiva tila oikealla paikalla. Itse en ollut lankaan ajatellut kunniamerkinäkökohtaa, mutta olen tyytyväinen, että arvioijat löysivät vaatteesta myös tällaisen positiivisen puolen.

Opaali

KUVA 36. Opaali-malli.

Vaikka Opaali näyttikin muiden mallien rinnalla hieman värittömältä, oli se yksittäisenä tuotteena mielestäni onnistunut. Itseäni tosin häiritsi hieman se, miten helposti harmaa satiini rypistyi ja alkoi näyttää epäsiistiltä. Sivuosien taitospintaan olin kuitenkin hyvin tyytyväinen. Vaikka laskoksissa olikin pieniä epätasaisuuksia, ei niitä valmiissa vaatteessa lainkaan huomannut ja erityisen kauniilta laskospinta näytti sivulta laskeutuessaan pehmeästi.

Minulle oli kuitenkin yllätys miten Opaali-malli jakoi mielipiteitä melko jyrkästi arvioitsijoiden keskuudessa, vaikka itse ajattelin juuri tämän vaateen olevan kaikista neutraalein ja mahdollisimman monia miellyttävä. Osa arvioijista piti vaatetta värittömänä ja haaleana. Osa myös ilmaisi selkeästi, että näistä kolmesta mallista se oli vähiten pidetty. Mallia myös epäiltiin ”*leventäväksi*” ja ”*liian erikoiseksi*”. Joku käytti myös ilmaisua ”*mummomainen*”. Melko negatiivisia arvioita kuitenkin pehmennettiin yleensä tarkentamalla, että varmaankin se näyttäisi hyvältä ”*tietynlaisen ihmisen*” tai ”*jonkun muun*” päällä. Moni arvioija oli myös sitä mieltä, että vaate sopisi paremmin heitä vanhemmalle henkilölle. Eniten negatiivisia arvioita tuli ensimmäisessä ryhmässä, joka arvioi kaikkia malliston vaatteita samanaikaisesti mallinukkien päällä. Epäilenkin, että Opaali-mallin vaaleus ja ”värittömyys” sekä väljyys erityisesti korostuivat kahden niukkalinjaisemman ja vahvan värisen mallin rinnalla.

Toinen arviointiryhmä, joka arvioi vaatteita yksi kerrallaan, suhtautui Opaali-malliin selvästi positiivisemmin. Sitä pidettiin eläväpintaisena, persoonallisena ja monikäyttöisenä. Monet luulivat materiaalia raakasilkiksi. Sitä kuvailtiin myös näyttäväksi ja huomiota herättäväksi, mutta kuitenkin tyylikkääksi ja hillityksi. Monilla mallista tuli myös mieleen ”*historiallinen vaate*”, ”*hovivaate*” tai ”*linnanrouva*”, mutta perään korostettiin heti, että nämä mielikuvat olivat positiivisia. ”*Sopisi vaikka sille Englannin kuningattarelle*”, kuului eräs kommentteista. Tulkitsisin, että vaatteeseen liitettiin mielikuvia *arvokkuudesta* ja ylhäisyydestä, mikä sopi hyvin omiin ilmaisevuuden tavoitteisiini.

Näille mielipide-eroille ei välttämättä ole mitään yksittäistä syytä. Uskoisin kuitenkin, että osaltaan asiaa selittävät ryhmien lähtökohtaiset erot. Tuttavani luokse kokoontuneeseen ryhmään nimittäin kuului useita taidetta ja kulttuuria harrastavia naisia, joiden

pukeutumistyyli oli persoonallinen. Heidän silmänsä olivat varmaankin tottuneet hyvin omaperäisiin muotoihin ja linjoihin, joten Opaalin moderni, väljä malli ehkä vetosi heihin. Savonniemen kampuksella kokoontunut ryhmä varmaankin piti enemmän tavanomaisista, klassisista linjoista.

Tämän mallin laskosrakennetta hämmästeltiin ja ihailtiin kuitenkin yleisesti. ”*Tämähän on ollut todella suuritöinen*”, oli yleinen kommentti. Ajatusta siitä, että koristeellisen rakenteen tekemiseen on käytetty paljon aikaa, pidettiin yleisesti ihailtavana ja arvostettavana. Pinnan rakenne herätti myös erityisesti käsityötä harrastavissa halun tulla hypistelemään kangasta ja tarkastelemaan, miten se on tehty.

Rubiini

KUVA 37. Rubiini-malli.

Rubiinista tuli mielestäni kaikista malleista näyttävin värinsä ja yksityiskohtiensa puolesta. Satiinin ja organzan värit sointuivat hyvin toisiinsa, mutta pohdin hiukan olivatko näyttävä helmarakenne ja näyttävä ”kaulusliehuke” sittenkin liikaa yhdessä vaatteessa. Tulin kuitenkin siihen lopputulokseen, että kokonaisuutena asu oli tasapainoinen. Odotin mielenkiinnolla, mitä arvioijat sanoisivat syvän punaisesta väristä, mutta yllättäen hyvin moni tuntui pitävän siitä. Monet kuvailivat punaisen sävyä lämpimäksi ja monelle sopivaksi. Kuten olin hieman arvellutkin, ainakin yksi arvioija sanoi suoraan vierastavansa ”sahalaitahelmaa”. Muuten hän piti puvusta, mutta olisi mielellään nähnyt helman ”jotenkin loivempaa”. Joku olisi myös poistanut helman organzaitaleet kokonaan.

Erityisen mieluinen yksityiskohta monelle oli huivimainen liehuke, jota voi muotoilla itse haluamallaan tavalla. Kuten olin myös itse ajatellut, monet tuntuivat mieltävän sen kiinnitettäväksi rintakorulla. Monet myös pitivät ajatuksesta, että liehukkeella voi saada pääntielle halutessaan enemmän peittävyyttä. Itse olin myös tyytyväinen siihen miten hyvin se täydentää rubiinimallin kokonaisuutta. Arvelin kuitenkin, että joitakin käyttäjiä voisi häiritä se, ettei liehuke pysynyt järkevästi paikoillaan pelkästään aseteltuna, sillä sekä liehuke että miehusta olivat hyvin liukasta materiaalia. Sen kanssa pitäisi siis aina käyttää jonkinlaista rintaneulaa. Rubiini-malli oli kuitenkin malleista ainoa, jossa *muunneltavuus* toteutui edes mainittavasti liehukkeen ansioista. Ainakin itse luen safiiri- ja opaali-mallien huonoksi puoleksi sen, ettei niitä ole mahdollista muunnella esimerkiksi irto-osilla.

5.3 Malliston arviointia kokonaisuutena

Yleensä ottaen mallistoni sai erittäin positiivisen vastaanoton arvioijilta. Omasta mielestäni mallistoni onnistui erityisen hyvin täyttämään ilmaisulliset tavoitteet. Alkureaktiot olivat usein ihastuneita huudahduksia ja henkäisyjä ja katsojilla tuntui tulevan ensimmäisenä mieleen ”Linnan juhlat” tai ”presidentin juhlat”. Olin itse todella tyytyväinen pukujen herättämiin ensireaktioihin, sillä juuri sellaista vaikutusta olinkin tavoitellut: *näyttävyyttä, arvokkuutta ja juhlavuutta*. Lähes kaikki osallistujat kuvailivat asuja joillain näistä kolmesta ilmaisusta. Muutamien arvioijien mielestä näyttävyyttä oli kuitenkin liioiteltua. Jotkut olisivat vähentäneet asuista ”turhia hörselöitä.” olin kuitenkin jo alussa tietoinen, että hyvin näyttävät vaatteet jakavat yleensä aina väistä-

mättä mielipiteitä. Kaikkien makuun runsaat koristelut eivät yksinkertaisesti sovi, mutta suurin osa arvioijista kuitenkin vaikutti pitävän asuista sellaisinaan.

Malliston vaatteet myös näyttivät herättävän heti kiinnostusta ja halun tulla katsomaan lähempää ja hypistelemään materiaaleja ja yksityiskohtia. Arvioijat käyttivät muun muassa ilmaisuja ”erikoinen”, ”erilainen” ja ”jännä.” Mielestäni tämän voi tulkita siten, että vaatteet olivat heidän mielestään *yksilöllisiä*. Uskoisin, että puvut olivat kiinnostavia, koska he eivät ennen olleet nähneet missään samantapaisia asuja. Myös omasta mielestäni yksilöllisyys toteutui hyvin erityisesti materiaalien käsittelyssä ja pintarakenteissa. Klassisten linjojen ansiosta kokonaisuus oli kuitenkin tasapainoinen eikä liian erikoinen. Mallistoa kuvailtiin usein myös *monipuoliseksi*, minkä itse ymmärrän tarkoittavan sitä, että arvioijien mielestä vaatteet olivat keskenään tarpeeksi erilaisia. Itse olen tästä aika lailla samaa mieltä. Mielestäni onnistuin myös tekemään jokaisesta vaatteesta yksinään näyttävän ja persoonallisen. Toisaalta malliston värit, samanhenkiset yksityiskohdat ja linjakas muoto tekevät mallistosta yhtenäisen kokonaisuuden.

Omasta mielestäni *naisellisuus* toteutui mallistossa melko hyvin. Erityisesti Safiiri ja Rubiini antoivat värinsä, mallinsa ja yksityiskohtiensa puolesta hyvin naisellisen vaikutelman. Opaali-mallissa naisellisuus ilmeni ehkä hienovaraisemmin ainakin herkässä laskostuspinnassa. Kuitenkaan kukaan osallistujista ei erikseen maininnut naisellisuutta kuvaillessaan asuja. Tämä ehkä johtui siitä, että naisellisuus oli jo lähtökohtaisesti niin ilmiselvää, ettei sitä pidetty tarpeellisena tuoda esille. Eräs osallistuja kiitteli, ettei asuissa ollut koristuksia tai yksityiskohtia rintojen kohdalla, koska ”*vanhemmalla ihmisellä yleensä on sitä rintaa.*” Tällä hän varmaan osittain tarkoitti, etteivät vaatteet ainakaan liikaa korostaneet naisellisia muotoja, vaan tasapainottivat kehon mittasuhteita.

Minusta oli erityisen mielenkiintoista miten *peittävyiden* ja paljastavuuden oikea suhde jakoi mielipiteitä keskustelussa ja arvioinnissa. Lähes kaikki pitivät Safiiri- ja Rubiini-mallien hieman vartaloa myötäilevästä linjasta. Niitä kuvailtiin ”*vartalolle edulliseksi*” ja leikkausta keuhuttiin kauniiksi. pukujen todettiin ”*sopivan myös kookkaalle henkilölle*”. Eli ainakaan väljyytensä puolesta näitä malleja ei pidetty liian paljastavina. Opaali-malli taas sai yllättävän paljon kritiikkiä ”*mummomaisuudesta*”, millä varmaankin osittain tarkoitettiin mallin väljyyttä ja muodottomuutta muihin malleihin

nähdessä. Joittenkin arvioijien mielestä vaate oli siis liiankin peittävä. Myös sitä, miten paljon asut paljastivat ihoa, kommentoitiin. Vajaamittaisia hihoja kiiteltiin, koska monen mielestä ne toivat keveyttä muuten melko peittävään vaatteeseen. ”Pääntiekin on just sopiva tämän ikäiselle”, kuului yksi kommentti, josta lähti pitempi keskustelu pääntien paljastavuudesta. Monet olivat, sitä mieltä, että kaupassa myytävissä vaatteissa oli liian avara pääntie, kun toiset taas sanoivat, että pieni pääntie tuntuu ahdistavalta ja saa kaulan näyttämään lyhyeltä.

Vaatteiden toiminnallisia ominaisuuksia käsiteltiin keskustelussa selvästi vähemmän, johtuen varmaankin siitä, että kyseessä olivat juhlavaatteet, joissa ulkonäkö koetaan usein toiminnallisuutta olennaisemmaksi. *Toimivuutta* arvioidessa minun olikin hieman ohjailtava keskustelua ja kyseltävä tarkentavia kysymyksiä. Joitakin asioita arvioijat ottivat kuitenkin oma-aloitteisesti puheeksi. Itse epäilin, että pään yli vedettävä pukemistapa Safiiri ja Rubiini-mallissa olisi liian hankala kohderyhmän mielestä ja kysyinkin, mitä mieltä he olivat ratkaisusta. Yleensä ottaen pään yli pukemista tai riisumista ei kuitenkaan koettu erityisen hankalaksi ja monet korostivat, että pitkä vetoketju ja liukas kokovuori helpottivat huomattavasti. Muutamat arvioijat huomasivat tässä vaiheessa myös vetoketjun yläpuolella olevan pukeutumista helpottavan ”kainalolapun”. ”Tämähan on tosi hyvä, kun yleensä se on just tuo kohta mistä se ottaa kiinni kun laittaa päälle”, joku totesi ja monet muut olivat samaa mieltä. Oli mukava kuulla, että hieman omaperäinenkin ”kainalolappu”-ratkaisuni sai hyvän vastaanoton. Koska arviointiryhmien naiset olivat pääosin ”nuoria iäkkäitä” eli 65 ja 75 väliltä, pään yli puettavat vaatteet eivät varmaankaan tuottaisi heille ongelmia, mutta uskoisin, että sitä vanhemmilla pukeminen ja riisuminen voisi olla hankalampaa. Mielestäni *puettavuus* toteutui riittäväällä tasolla, mutta ihannetilanne olisi ollut jos Safiirin ja Rubiinin pukeminen olisi tehty vielä helpommaksi.

Toimivuuden kriteerien tarkempaan arviointiin olisi ollut hyvä liittää malliston vaatteiden sovitusta useammalle henkilölle. Tämä ei kuitenkaan tuntunut luontevalta kummassakaan arviointitilaisuudessa. Erityisesti pään yli puettavien pukujen sovittaminen olisi vaatinut arviointitilaan jonkinlaisen sovituskopin, jonka järjestäminen oli hankalaa. *Liikkuvuuden, mukavuuden ja istuvuuden* toteutumisen arviointi jäi siis melko pintapuoliseksi.

Siisteys tuntui olevan arvioijille erityisen tärkeä esteettinen ominaisuus. Lähes kaikki arvioijat kiittelivät asujen siistiä ompelutyötä ja huoliteltua ulkonäköä. Jotkut arvelivat, että satiini olisi jotenkin erityisen hankala materiaali saada ommeltua siistiksi. Tämä ehkä johtui siitä, että heidän ompelukokemuksensa perustuivat varmaankin ohuiden satiinilaatujen kanssa työskentelyyn. On totta, että ohuempi satiini syöttyy ommellessa helpommin, mutta paksussa satiinissa en havainnut samaa ongelmaa. Arvioitsivat tuntuivat myös erityisesti arvostavan hyvää ja huolellista teknistä toteutusta ja työstettyä vaikutelmaa, mikä mielestäni vastaa esteettisyyden tavoitteeseen. He nostivat esille joitakin asioita, joita olen aina pitänyt itsestäänselvyyksinä vaatimuksina vaatteessa, kuten ”*siistejä ja kauniisti silitettyjä saumoja*”. Mielestäni tässä tuli hyvin ilmi se, miten paljon iäkkäät arvostavat laatua ja käsityötä. Itse kuitenkin olen sitä mieltä, että asujen teknisessä työnjäljessä olisi ollut pientä parantamisen varaa. Erityisesti viimeistely silitykseen ja vuorien kiinnityksen olisin käyttänyt enemmän aikaa. Luultavasti arvioijat mielsivät asut erittäin hyvin valmistetuiksi, koska heillä ei ollut alan koulutusta eikä kovinkaan paljon vertailukohteita. Useimmat eivät myöskään tarkastelleet vaatetta nurjalta puolelta.

Olin itse hyvin tyytyväinen vaatteiden *istuvuuteen* ja *linjakkuuteen*. Myös kaikki elementit tuntuivat ainakin mielestäni olevan *tasapainossa*, eikä mikään ”pitänyt silmään”. Itse en olisi poistanut asuista mitään tai lisännyt niihin mitään. Itse koen yksityiskohtien ja pintarakenteiden asettelun vaatteisiin erityisen onnistuneena linjakkuuden ja tasapainon suhteen. Vaikka koristelut erityisesti Safiiri- ja Rubiini-malleissa olivat hyvin runsaita, ne oli asetettu siten, etteivät ne leventäneet vartaloa tai korostaneet kehon kokoa. Myös Opaali-mallin poikittaiset laskostukset olisivat voineen luoda leventävän vaikutelman. Mielestäni onnistuin kuitenkin pitkittäisleikkauksilla ja sivukappaleiden laskeutuvuudella keventämään lopputulosta. Toki kaikki arvioijat eivät Opaalista erityisemmin pitäneet, mutta kuten sanottu kaikkia ei voi miellyttää.

Arviointiin osallistujat viittasivat istuvuuteen erityisesti materiaalien ominaisuuksien kautta. Paksusta satiinista pidettiin erityisesti sen ryhdikkyuden vuoksi. ”*Tuommonen jämäkämpä kangas on hyvä, kun se pitää vähän koossa näitä kaikkia muhkuroita*”, kommentoi eräs arvioija pilke silmäkulmassa. Eräs arvioija korosti, että malleissa oli hyvin otettu huomioon vanhemmat ihmiset ja toiset myötälivätkin innokkaasti tätä mielipidettä. Koska tämä kommentti esitettiin istuvuutta koskevassa keskustelussa, sillä varmaankin tarkoitettiin että, vaate istuisi hyvin iäkkäämmälle vartalolle.

Kaiken kaikkiaan arvioinnit olivat yllättävänkin positiivisia ja kritiikkiä annettiin hyvin vähän. Pohdinkin kuinka luotettava arviointitilanteen todella olivat. Olivatko arvioijat ehkä saaneet sen käsityksen, että heidän antamansa hyvä tai huono arvio vaikuttaisi suoraan opinnäytteestä saatavaan arvosanaan? Tämän vuoksi he eivät tietenkään halunneet antaa minulle huonoa arviota. Saatoin myös itse tulkita virheellisesti heidän reaktioitaan tai sanojaan. Arviointitilanne oli luultavasti heille mieluinen kokemus ja pukeutuminen aiheena varmasti muutenkin mielenkiintoinen. Olen ehkä tulkinnutkin tilanteesta johtuvan innostuksen positiiviseksi suhtautumiseksi myös mallistoon. Uskon kuitenkin, että arvioinnit pääosin heijastelivat osallistujien aitoja mielipiteitä.

6 POHDINTA

Kun opinnäytetyöprosessi alkaa olla loppuillaan, päällimmäinen tuntemus on tyytyväisyys. Koen onnistuneeni useissa tavoitteissa, joita minulla oli tässä prosessissa. Koen myös kehittyneeni suunnittelijana ja tunnen olevani taas hieman lähempänä ammattimaiseksi osaajaksi valmistumista. Toki tässäkin prosessissa minulla oli selkeät heikkouteni ja jotkut asiat olisin tehnyt toisin, mutta osa suunnittelijan työn mielekkyyttä on mielestäni se, että aina on varaa kehittyä ja tehdä asiat paremmin.

Mielestäni osasin melko hyvin mitoittaa tämän opinnäytteen työmäärän ja vaativuuden oman jaksamiseni ja osaamiseni mukaan. Kolmen uniikkivaatteen suunnittelu, kaavoitus, kokeilujen tekeminen ja valmistus oli mielestäni sopivan haasteellista ja monipuolista. Koen itse, että tämän opinnäyteprosessin yksi merkittävä anti minulle itselleni oli se, että suunnitteluprosessiin sai todella syventyä ja oli aikaa kokeilla ja pohtia parasta ratkaisua. Myöhemmin työelämässä tällainen syventyminen ja tämän kaltainen ajankäyttö ei ole välttämättä mahdollista. Prosessi opetti myös analysoimaan omaa työskentelyä ja tulevaisuudessa osaan paremmin perustella tekemiäni suunnitellisia ratkaisuja.

Mielestäni prosessin teki erityisen haasteelliseksi se, ettei minulla ollut ulkopuolista toimeksiantajaa. Olin siis itse täysin vastuussa kaikista prosessiin liittyvistä toiminnoista, kuten aikataulutuksesta, materiaalien hankkimisesta, luonnosten ja suunnitelmien hiomisesta ja karsimisesta sekä ulkopuolisen arvioinnin järjestämisestä. Vaikka

työtä ja vastuuta olikin paljon, koin kuitenkin hallitsevani prosessin ja eteneminen oli melko sujuvaa. Myös suunnittelutyössä ja siihen liittyvien päätösten tekemisessä oli luotettava paljon omiin kykyihinsä, asiantuntemukseensa ja tyyllisilmään. Koska mallistosta tuli kohderyhmän arviontien mukaan melko onnistunut, voin olettaa tehneeni oikeita päätöksiä suunnittelussa. Kaikki tämä on lisännyt merkittävästi uskoa omaan ammatilliseen osaamiseeni.

Prosessiani kuvamaan ja selkeyttämään valittu vaatesuunnittelun kehysmalli (Lamb & Kallal 1992) vastasi hyvin tarkoitustaan. Sen kulku oli helposti ymmärrettävä ja vaittomasti sovellettavissa omaan prosessiini, vaikka malli olikin alun perin kehitetty sarjatuotantoprosessia kuvaamaan. Myös selkeiksi, toisiaan seuraaviksi vaiheiksi jaetuna prosessi oli helpommin hahmotettavissa ja etenemistä oli helpompi seurata. Kaiken kaikkiaan kehysmalli antoi prosessille hyvin selkeän rakenteen, mikä helpotti sen eri osa-alueiden hallintaa. Myös FEA-malli osoittautui käyttökelpoiseksi. Siihen oli helppo koota kaikki ne ominaisuudet, jotka halusin mallistossa toteutuvan. Toisaalta se, että jo alussa oli tiedossa pitkä lista kriteereitä, jotka vaateen tuli täyttää, tuntui hyvin rajoittavalta ideointi- ja luonnosteluvaiheessa.

Oman kokemukseni mukaan ajan käyttö on usein ongelma tällaisissa projekteissa. Tiedostin tämän jo alkuvaiheessa ja päätin tehdä sekä suunnittelutyötä että sen dokumentointia hyvin pienissä erissä. Tavoitteeni oli käyttää joka päivä opinnäytteeseen liittyviin toimiin tunti aikaa. Tämä olikin hyvin onnistunut menetelmä, tosin prosessin loppua kohden työtä kertyi luonnollisesti enemmän, mutta ei liikaa. Omasta mielestäni oli hyvä ratkaisu, että en juuri pitänyt muutamaa päivää pidempää taukoa prosessin parissa työskentelemisestä. Keskityin prosessiin tiiviisti, enkä välillä päässyt etäännyttämään siitä ja unohtamaan mitä olin seuraavana aikonut tehdä.

Vaikka prosessi päällisin puolin onkin onnistunut, olisin voinut panostaa siihen vielä enemmän. Jos aikaa olisi ollut, olisin panostanut valmiin malliston näkyvyyteen ja ulkopuoliseen arviointiin enemmän. Arvioijia olisi voinut olla enemmänkin ja siihen olisi ehdottomasti pitänyt sisältyä myös vaatteiden sovitusta. Jos aikaa ja resursseja olisi riittänyt, olisin myös otattanut vaatteista ammattimaiset valokuvat kohderyhmään kuuluvan henkilön päällä. Tosin mikään ei estä tekemästä esittelykuvia myöhemmin, vaikka en saisikaan niitä liitettyä tähän raporttiin. Myöhemmin kun muutan opiskelupaikkakunnalta takaisin kotipaikkakunnalle, tarkoitukseni on pyytää jokin paikallisista

sanomalehdistä tekemään pienen jutun mallistostani. Uskonkin, että mallistosta tulee olemaan vielä tulevaisuudessa paljon hyötyä työnäytteenä, jonka avulla voin esitellä osaamistani ja suunnittelutaitojani.

LÄHTEET

Bentley, Vicci 2001. Ikuisesti nuori: Kypsän iän kauneudenhoitovihjeitä. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Boyes, Janet 1998. Essential fashion design. London: BT Batsford Ltd.

Ekdalh, Heidi 2010. Moderni eläkeläinen sijoittaa itsensä. Itä-Savo 5.11.2010, 8.

Finatex 2001. Naisten vaatetuksen mittataulukko N-2001. Tekstiili- ja vaatetusteollisuus ry. PDF-dokumentti. <http://www.finatex.fi/media/N-2001.pdf>. Luotu 7.11.2001 Luettu 2.2.2011.

Tulva, Taimi (Toim.)2007. Vanhuuden monet kasvot Helsinki: Opetus-, Kasvatus ja Koulutusalojen säätiö.

Hintsanen, Päivi 2001. Psykologiaa ja mieltymyksiä. WWW-dokumentti. <http://www.coloria.net/kulttuurit/psykologiaa.htm>. Päivitetty 28.7.2008. Luettu 3.4.2011.

Hälinen, Sirpa 1999. Arkipäivän onni-vaatteita erityisryhmille. Helsinki: Opetushallitus.

Iltanen, Sonja 2007. Minihameesta mummonmekkoon: Teollinen vaatesuunnittelu ja keski-ikäisten naisten vaatekäytännöt sosiaalista ikää rakentamassa. Helsinki: Taide-teollinen korkeakoulu.

Jenkyn Jones, Sue 2002. Fashion design. London: Laurence King Publishing.

Kangas, Ilka (Toim.)1999. Naiset ja ikääntyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Karisto, Antti, Konttinen Riikka, 2004. Kotiruokaa, kotikatua, kaukomatkailua: tutkimus ikääntyvien elämäntyyleistä. Helsinki: Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

Karkulahti, Anne 1999. Tänään haluan näyttää hyvältä: Vaatetus ja vanheneminen. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Koskennurmi-Sivonen, Ritva 2002. Käsityötuote. WWW-dokumentti.

<http://www.helsinki.fi/~rkosken/kasityotuote>. Päivitetty 15.10.2002. Luettu 3.4.2011.

Lamb, Jane M. & Kallal, M. Jo 1992. A Conceptual Framework for Apparel Design. *Clothing and Textiles Research Journal* 10, 42-47.

Lampikoski, Kari 2000. *Kuluttajavisiot*. Porvoo: WSOY.

Lurie, Alison 1981. *The language of clothes*. New York: Random House.

Levonen, Terttu 2001. *Ikä karttuu, elämä jatkuu*. Saarijärvi: Gummerus Kustannus.

Seivewright, Simon 2007. *Research and design*. AVA Publishing SA.

Solomon, Michael R. 2004. *Consumer behavior in fashion*. New Jersey: Pearson Education Inc.

Tilastokeskus 2009. *Väestörakenne*. WWW-dokumentti.

<http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/kuv.html>. Luotu 19.3.2009. Luettu 20.4.2011.

Vakimo, Sinikka 2001. *Paljon kokeva, vähän näkyvä: Tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja vanhan naisen elämäkäytännöistä*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Liite 1(Yksisivuinen liite)

Tervetuloa mallistoni arviointitilaisuuteen! Tämä arviointitilaisuus on osa opinnäytetyötäni, jonka puitteissa olen suunnitellut juhlavaatemalliston yli 65-vuotialle naisille. Toivon, että täytät tähän paperiin ainakin ikäsi. Voit myös kirjata tähän mitä tahansa huomioita, arviointia tai palautetta mallistoon liittyen.

Ikä:

Safiiri-malli:

Opaali-malli:

Rubiini-malli:

Yleistä mallistosta

- yleisilme, ensivaikutelma
- mitä tulee mieleen? mitä ilmentää?
- Missä tilaisuudessa käyttäisitte?
- muuta

Safiiri

- Yleisilme? ulkonäkö, Tasapainoisuus, Pistääkö jokin silmään? Linjat? värit
- yksityiskohdat? Materiaalien sopivuus?
- mistä pidät/ et pidä?
- mitä muuttaisit/ poistaisit/lisäisit?

Onko jotain mikä heti alkuun vaikuttaa huonolta ratkaisulta?

Puettavuus? Kimonohiha-vetoketjuratkaisu?

Mukavuus? materiaalit?

Liikkuvuus

Helppohoitoisuus? Säilyttäminen?

Kestävyys

Opaali

- Yleisilme? ulkonäkö, Tasapainoisuus, Pistääkö jokin silmään? Linjat? värit
- yksityiskohdat? Materiaalien sopivuus?
- mistä pidät/ et pidä?
- mitä muuttaisit/ poistaisit/lisäisit?

Onko jotain mikä heti alkuun vaikuttaa huonolta ratkaisulta?

Puettavuus? Kimonohiha-vetoketjuratkaisu?

Mukavuus? materiaalit?

Liikkuvuus? Voiko vaatteissa liikkua hyvin? eri asennot istuminen, käveleminen.

Helppohoitoisuus? Säilyttäminen?

Kestävyys? Muuntelu ja korjausmahdollisuudet?

Rubiini

- Yleisilme? ulkonäkö, Tasapainoisuus, Pistääkö jokin silmään? Linjat? värit
- yksityiskohdat? Materiaalien sopivuus?
- mistä pidät/ et pidä?
- mitä muuttaisit/ poistaisit/lisäisit?

Onko jotain mikä heti alkuun vaikuttaa huonolta ratkaisulta?

Puettavuus? Kimonohiha-vetoketjuratkaisu?

Mukavuus? materiaalit?

Liikkuvuus? Voiko vaatteissa liikkua hyvin? eri asennot istuminen, käveleminen.

Helppohoitoisuus? Säilyttäminen?

Kestävyys? Muuntelu ja korjausmahdollisuudet?

Yleistä pukeutumisesta

- Vaatteiden saatavuus
- Mittatilausvaatteet
- Mitä muutoksia pitää tehdä
- yleisimmät ongelmat